

**Raport z monitoringu realizacji w 2018 i 2019 roku
STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
W GMINIE KISIELICE NA LATA 2016-2023**

Kisielice 2020

Spis treści

Wprowadzenie	3
1. Uwarunkowania zewnętrzne wdrażania strategii	5
2. Ogólna charakterystyka sytuacji społeczno-gospodarczej w gminie	8
3. Cele i priorytety strategii, zrealizowane działania, osiągnięte wskaźniki	10
Priorytet 1. Osoby i rodziny zdolne przewyżczać trudności życiowe	11
Priorytet 2. Świadoma, odpowiedzialna i zaangażowana społeczność lokalna	18
Priorytet 3. Osoby starsze, niepełnosprawne i przewlekłe chore aktywnymi uczestnikami życia społecznego	26
Priorytet 4. Przedsiębiorczy i aktywni zawodowo mieszkańcy	29
4. Podsumowanie raportu: wnioski i zalecenia	32

Wprowadzenie

Strategia rozwiązywania problemów społecznych w Gminie Kisielice na lata 2016-2023 (w skrócie: SRPS) została przyjęta Uchwałą Nr XIV/97/2016 Rady Miejskiej w Kisielicach z dnia 3 lutego 2016 roku. Dokument ten stanowi jedno z głównych narzędzi długoterminowego programowania i wdrażania gminnej polityki społecznej, której zakres zdecydowanie wykracza poza zadania pomocy społecznej. Strategia podchodzi do problemów społecznych bardzo szeroko, integrując zasoby i kompetencje samorządu gminy oraz lokalnych partnerów obejmujące nie tylko sferę pomocy społecznej, ale również rynku pracy, oświaty, kultury i sportu, opieki zdrowotnej oraz bezpieczeństwa publicznego.

Zgodnie z postanowieniami zawartymi w rozdziale 6 SRPS zatytułowanym *Zarządzanie realizacją Strategii*, podmiotem koordynującym jej wdrażanie jest samorządowa jednostka organizacyjna – Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kisielicach. Do zadań MGOPS należy w szczególności uzgadnianie z podmiotami współpracującymi listy potrzeb i zadań realizacyjnych, uszczegóławianie założeń Strategii w postaci rocznych lub kilkuletnich programów wynikających z ustawy o pomocy społecznej i innych ustaw, a także regularny monitoring oraz ewaluacja SRPS.

W zakresie koordynacji Strategii MGOPS wspierany jest przez Zespół zadaniowy ds. wdrażania i monitoringu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Kisielice na lata 2016-2023, powołany Zarządzeniem nr 63/2018 Burmistrza Kisielic z dnia 10 kwietnia 2018 roku. Zespół to organ o charakterze inicjatywnym, konsultacyjnym i opiniodawczym dla organu wykonawczego Gminy. W skład zespołu wchodzi 14 osób reprezentujących podmioty zaangażowane w realizację SRPS, w tym: Rada Miejska, sołectwa, jednostki organizacyjne gminy (urząd gminy, MGOPS, MGOK, placówki oświatowe), GKRPA, Zespół interdyscyplinarny, Powiatowy Urząd Pracy w Łławie, posterunek policji, ośrodek zdrowia, lokalne organizacje pozarządowe. Zespołowi przewodniczy Kierownik Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kisielicach.

W związku z wprowadzonym stanem epidemii koronawirusa w Polsce, a następnie przedłużającym się zagrożeniem zdecydowano, że zespół nie spotka się bezpośrednio w okresie realizacji monitoringu strategii. Członkowie zespołu uczestniczyli natomiast zdalnie w pracach nad raportem, udzielając odpowiedzi na pytania oraz dzieląc się refleksjami na temat poszczególnych aspektów wdrażania strategii.

Zasadniczo raport powstał w oparciu o analizę danych zastanych, pochodzących z ogólnodostępnych baz danych statystycznych, a także raportów, sprawozdań i danych pochodzących z instytucji działających na terenie gminy w obszarze polityki społecznej. Głównymi źródłami danych były:

- Główny Urząd Statystyczny, w szczególności baza BDL oraz opracowania publikowane przez GUS dotyczące sytuacji społeczno-ekonomicznej w kraju;
- Ocena zasobów pomocy społecznej;
- sprawozdania z działalności MGOPS, GKRPA, placówek oświatowych i instytucji kultury;
- sprawozdania z realizacji gminnych programów,
- informacje dostępne na stronach internetowych.

Istotne znaczenie dla oceny zaistniałych zjawisk oraz działań zrealizowanych w poszczególnych obszarach wdrażania strategii miały także opinie członków zespołu zadaniowego.

Niniejszy Raport składa się z czterech zasadniczych części:

- 1) opisu podstawowych czynników zewnętrznych wpływających na wdrażanie SRPS;
- 2) charakterystyki sytuacji społeczno-gospodarczej gminy i jej uwarunkowań;

- 3) prezentacji głównych obszarów wdrożeniowych oraz celów strategii, zrealizowanych wskaźników oraz wykonanych działań;
- 4) podsumowania zawierającego wnioski i zalecenia dla gminy i jej partnerów.

Pierwsze dwie części obrazujące otoczenie zewnętrzne i wewnętrzne, w którym odbywa się operacjonalizacja założeń SRPS, stanowią punkt wyjścia dla analizy wdrażania celów i działań przedmiotowego dokumentu. Trzecia część Raportu, jest najszersza, bowiem autorom opracowania zależało na tym, aby pokazać zarówno ilościowy jak i jakościowy wymiar działań zrealizowanych w ramach strategii. Jak było wcześniej zaznaczone, SRPS wykracza poza kompetencje i zadania pomocy społecznej oraz uwzględnia zaangażowanie jednostek organizacyjnych i pomocniczych gminy, jej partnerów instytucjonalnych oraz podmiotów niepublicznych. Liczba zadań wykonywanych w sposób ciągły oraz podejmowanych projektów i inicjatyw lokalnych jest znaczna. Występują też obszary wymagające poprawy i wzmocnienia. Stosowne wnioski i zalecenia w tym zakresie zawarte są w podsumowaniu Raportu.

1. Uwarunkowania zewnętrzne wdrażania strategii

W kontekście wdrażania strategii istotne jest ujęcie Gminy Kisielice jako jednego z elementów społeczno-gospodarczego systemu Polski. Wpływ na sytuację w gminie mają w związku z tym zjawiska oraz wydarzenia dziejące się w innych częściach kraju (zwłaszcza decyzje zapadające w polskim rządzie i parlamencie) oraz poza jego granicami. W tym kontekście jedną z głównych ról rolą władz gminy staje się sprawne i efektywne zarządzanie rozumiane jako optymalne kreowanie oraz wykorzystywanie zasobów (np. przestrzennych, przyrodniczych, ludzkich, finansowych) oraz procesów rozwojowych do osiągnięcia zamierzonego celu, jakim jest poprawa warunków życia ludności w istniejących ramowych warunkach działania, tkwiących zarówno wewnątrz gminy (jej silne i słabe strony), jak i w otoczeniu (szanse i zagrożenia).

Warto podkreślić, iż w latach 2018-2019 na świecie miało miejsce wiele zdarzeń, takich jak spotkanie przywódców obu Korei, zerwanie przez USA porozumienia nuklearnego z Iranem, wycofanie wojsk amerykańskich z Syrii, pożar katedry Notre Dame, strajki związków zawodowych we Francji, prowadzenie procedury Brexitu, czyli wyjścia Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej, które do końca 2019 roku nie było jeszcze faktem. Jakkolwiek były to wydarzenia, które zapewne liczna grupa mieszkańców śledziła w mediach, to jednak trudno wykazać bezpośredni związek pomiędzy tymi faktami a kształtowaniem się sytuacji społecznej w Gminie Kisielice. Natomiast wśród czynników zewnętrznych w istotny sposób warunkujących realizację SRPS na pierwszy plan wysuwają się procesy demograficzne, ekonomiczne, technologiczne oraz kluczowe decyzje polityczne i zmiany prawa w Polsce.

Jak wynika z „Informacji o sytuacji społeczno-gospodarczej kraju w 2019 roku” opublikowanej przez GUS¹, liczba ludności Polski w końcu 2019 roku wynosiła 38.383 tys., czyli o ok. 28 tys. mniej niż przed rokiem. Stopa ubytku rzeczywistego w tym czasie ukształtowała się na poziomie -0,07%, co oznacza, że na każde 10 tys. ludności ubyło około 7 osób. Liczba ludności kraju zmniejsza się od 2012 roku, z wyjątkiem 2017 roku, kiedy odnotowano nieznaczny wzrost wynoszący niespełna 1 tysiąc oraz stopę przyrostu rzeczywistego na poziomie 0,003%. Na zmiany w liczbie ludności w ostatnich latach znacząco wpływa przyrost naturalny, który od 2013 roku przyjmuje ujemne wartości. Według wstępnych szacunków w 2019 roku liczba urodzeń była o ok. 35 tys. niższa niż liczba zgonów, a współczynnik przyrostu naturalnego na 1000 ludności wyniósł -0,9.

Od blisko 30 lat utrzymuje się w Polsce okres depresji urodzeniowej, co oznacza, iż niska liczba urodzeń nie gwarantuje choćby prostej zastępowalności pokoleń. W 2018 roku współczynnik dzietności kształtował się na poziomie 1,43, co oznacza, że na 100 kobiet w wieku rozrodczym (tj. 15–49 lat) przypadało 143 urodzonych dzieci. Warto tu jednak nadmienić, że optymalne byłoby, gdyby na 100 kobiet w wieku rozrodczym przypadało 210-215 dzieci.

Rezultatem procesów demograficznych są zmiany w liczbie i strukturze ludności według ekonomicznych grup wieku. Obserwowany jest dalszy wzrost liczby i odsetka osób w wieku poprodukcyjnym (kobiety w wieku 60 lat i więcej, mężczyźni – 65 lat i więcej). Według wstępnych danych, w końcu 2019 roku liczba mieszkańców Polski w wieku poprodukcyjnym wyniosła ponad 8,4 mln osób, a jej udział w ogólnej populacji stanowił 21,9%. Od 2010 roku obniża się za to odsetek grupy osób w wieku produkcyjnym i szacuje się, że w końcu 2019 roku wyniósł 60%. Istotna jest zarazem informacja, iż w 2019 roku w populacji kraju nastąpił wzrost liczby dzieci i młodzieży (0-17 lat) – z 6,936 mln do 6,944 mln.

¹ Informacja o sytuacji społeczno-gospodarczej kraju w 2019 roku, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2019, s. 11 i nast.

Miarą określającą relacje między ekonomicznymi grupami wieku ludności jest współczynnik obciążenia demograficznego, który obrazuje liczbę osób w wieku nieprodukcyjnym przypadającą na 100 osób w wieku produkcyjnym. Współczynnik ten rośnie od kilku lat – według wstępnych szacunków w 2019 roku wyniósł on 67 wobec 55 w 2010 roku.

W świetle powyższych danych należy stwierdzić, że sytuacja ludnościowa Polski jest wciąż trudna i nie należy spodziewać się znaczących zmian gwarantujących stabilny rozwój demograficzny. Niski poziom dzietności i urodzeń, przy jednoczesnym korzystnym zjawisku, jakim jest wydłużanie trwania życia, będzie powodować zmniejszanie podaży pracy oraz coraz szybsze starzenie się społeczeństwa.²

Lata 2018-2019 były dobre dla polskiej gospodarki, pomimo iż według wstępnych szacunków produkt krajowy brutto w 2019 roku wzrósł realnie w mniejszym stopniu niż w roku poprzednim (4,0% wobec 5,1% w 2018 roku). Głównym czynnikiem wpływającym na rozwój gospodarki był konsumpcyjny popyt krajowy, czyli konsumpcja realizowana przez gospodarstwa domowe (zakupy dóbr i usług przez osoby i rodziny z ich osobistych dochodów w celu zaspokojenia potrzeb). Rosnący popyt konsumpcyjny był możliwy dzięki wzrostowi dochodów gospodarstw domowych jako wynik przede wszystkim korzystnej sytuacji na rynku pracy oraz zwiększenia zasięgu rządowego Programu „Rodzina 500 plus”, który od 1 lipca 2019 roku przysługuje każdemu dziecku do 18 roku życia.

Ogólna sytuacja ekonomiczna kraju stwarzała stabilne perspektywy dla rozwoju przedsiębiorczości, zgodne z globalnymi perspektywami wzrostu gospodarczego. Odnotowano wzrost liczby osób pracujących, która w 2019 roku ukształtowała się na poziomie 6395,3 tys. osób, tj. o 2,7% wyższym niż w 2018 roku; oraz dalszy spadek stopy bezrobocia, która na koniec 2018 roku wyniosła 5,8%, zaś na koniec 2019 roku była o 0,6 punktu procentowego niższa niż przed rokiem. W porównaniu z końcem grudnia 2018 roku zmniejszył się odsetek osób długotrwale bezrobotnych (o 2,4 punktu), osób poniżej 30 roku życia (o 0,3 punktu) oraz korzystających ze świadczeń pomocy społecznej (o 0,3 punktu), natomiast wzrost odnotowano w przypadku odsetka bezrobotnych z niepełnosprawnościami (o 0,3 punktu)³.

W świetle publikacji GUS, w 2018 roku zahamowana została tendencja spadkowa zasięgu ubóstwa ekonomicznego, szacowanego w oparciu o wydatki gospodarstw domowych. W porównaniu do 2017 roku wzrósł, z ok. 4 do 5%, zasięg ubóstwa skrajnego oraz, z ok. 13 do 14% ubóstwa relatywnego. Wyniki badania budżetów gospodarstw domowych wskazują, że zaobserwowany w 2018 roku wzrost zasięgu ubóstwa ekonomicznego miał miejsce przy jednoczesnej poprawie przeciętnej sytuacji dochodowej gospodarstw domowych. W tym czasie jednak zaobserwowano nieco wyższe wartości niektórych wskaźników zróżnicowania dochodów oraz nieznaczne obniżenie wartości realnych, uwzględniających wzrost cen, wydatków gospodarstw domowych. Zwiększenie zasięgu ubóstwa dotyczyło w większym stopniu mieszkańców wsi, głównie gospodarstw domowych utrzymujących się ze świadczeń społecznych innych niż emerytury i renty. Do czynników zwiększających zagrożenie ubóstwem należy ponadto zaliczyć niski poziom wykształcenia oraz obecność osoby niepełnosprawnej w gospodarstwie domowym⁴.

Wśród czynników w istotny sposób determinujących sytuację społeczną w kraju należy również wskazać reformy wprowadzane przez władze oraz uruchamianie kolejnych rządowych programów. Zmiany zapoczątkowane i/lub wdrożone w latach 2018-2019 to między innymi:

² *Informacja o sytuacji społeczno-gospodarczej kraju w 2019 roku*, s. 19.

³ *Tamże*, s. 27.

⁴ *Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2018 r.* Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2019, s. 1 i nast.

- rozszerzenie Programu Rodzina 500 Plus, który od 1 lipca 2019 roku przysługuje każdemu dziecku do 18 roku życia;
- wprowadzenie, Ustawą z dnia 31 stycznia 2019 r. o rodzicielskim świadczeniu uzupełniającym, Programu „Mama 4+”, przeznaczonego dla osób, które żeby wychować co najmniej czworo dzieci nie mogły podjąć pracy zarobkowej lub z niej zrezygnowały, a dziś żyją na granicy ubóstwa, nie mając prawa do świadczeń nawet na minimalnym poziomie;
- wprowadzenie Programu „Emerytura +”, na podstawie którego w 2019 roku ok. 9,72 miliona osób pobierających emeryturę i renty otrzymało jednorazowe świadczenie pieniężne w wysokości minimalnej emerytury;
- uruchomienie w styczniu 2018 roku Programu „Opieka 75+”, adresowanego do gmin miejskich, wiejskich oraz miejsko-wiejskich liczących do 60 tys. mieszkańców, którego celem jest poprawa dostępności do usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych, dla osób w wieku 75 lat i więcej. Od 2019 roku program rozszerzono, co oznacza, że kierowany jest nie tylko do osób samotnych w wieku 75 lat i więcej, ale także do osób pozostających w rodzinach;
- utworzenie, od 1 stycznia 2019 roku, Solidarnościowego Funduszu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych, w ramach którego realizowane są programy takie jak „Usługi opiekuńcze dla osób niepełnosprawnych”, „Opieka wytchnieniowa”, „Centra opiekuńczo-mieszkalne”, „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”;
- wdrożenie Wieloletniego Rządowego Programu „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019-2023, mającego na celu zapewnienie pomocy zarówno osobom starszym, niepełnosprawnym, o niskich dochodach, jak i dzieciom, które wychowują się w rodzinach znajdujących się w trudnej sytuacji.

Są to jedynie wybrane działania, które w latach 2018-2019 mogły wywierać wpływ na sytuację społeczną w Polsce oraz na indywidualną sytuację każdego mieszkańca i rodziny. Okres ten to ponadto czas intensywnej realizacji krajowych i regionalnych programów operacyjnych, dla których rok 2019 stanowił przedostatni rok obowiązywania i jednocześnie czas jednych z ostatnich ogłaszanych konkursów w tej perspektywie finansowej.

Podsumowując, sytuacja geopolityczna oraz gospodarcza Polski w latach 2018-2019 przedstawiała się pozytywnie, oferując liczne możliwości, których wykorzystanie mogło przyczyniać się do poprawy warunków i jakości życia ludności. Szczególnie na terenach wiejskich, gdzie dostęp do rynku pracy i usług społecznych jest zasadniczo niższy niż na obszarach miejskich.

2. Ogólna charakterystyka sytuacji społeczno-gospodarczej w gminie

W świetle dostępnych statystyk, sytuację społeczno-ekonomiczną Gminy Kisielice w latach 2018-2019, podobnie jak w kraju, można określić jako korzystną, o czym świadczą m.in. malejące wskaźniki dotyczące korzystania z pomocy społecznej. W ciągu ostatnich trzech lat liczba gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej spadła z 290 do 258, a co za tym idzie, zmniejszyła się także liczba osób w rodzinach objętych wsparciem – z poziomu 846 w 2017 roku do 760 w 2019 roku.

O kondycji gospodarczej gminy mogą świadczyć takie czynniki jak nasycenie podmiotami gospodarki narodowej, stan bezrobocia oraz liczba pracujących mieszkańców. W 2019 roku liczba podmiotów gospodarczych w gminie wynosiła 382, co oznacza wzrost o 15, tj. o 4,1% w porównaniu do 2017 roku. Były to głównie podmioty zatrudniające do 9 pracowników, stanowiące 96,3% wszystkich podmiotów; 11 to podmioty zatrudniające od 10 do 49 osób (2,93%), a 3 podmioty (0,8%) zatrudniały od 50 do 249 osób. Działalność gospodarczą w 2019 roku prowadziło 289 osób, co jest pozytywnym aspektem przedsiębiorczości mieszkańców.

W analizowanym okresie dalszej poprawie ulegała sytuacja na rynku pracy. W 2018 roku liczba osób pracujących wyniosła 540, co oznacza wzrost w porównaniu do 2017 roku o 36 osób, tj. o 7,1%. Jednocześnie zmniejszyła się liczba bezrobotnych zarejestrowanych w urzędzie pracy i w 2019 roku kształtowała się na poziomie 118 osób. Należy tu nadmienić, że bezrobotni z terenu gminy aktywnie uczestniczyli w działaniach aktywizacyjnych organizowanych przez PUP – w 2019 roku z różnych form aktywizacji zawodowej skorzystało 51 osób, natomiast zatrudnienie podjęło 146 osób. Dane te wskazują na dobrą sytuację na lokalnym rynku pracy w 2019 roku, niewątpliwie powiązaną z ogólną tendencją spadku bezrobocia i niską, od wielu lat, stopą bezrobocia w całym powiecie iławskim.

Powyższe czynniki mają pozytywny wpływ na gospodarkę budżetową samorządu gminnego, która jest prowadzona w warunkach wyznaczanych przede wszystkim przez wysokość dochodów. Szczególne znaczenie mają dochody własne jednostki oraz udział w podatku dochodowym od osób fizycznych i od osób prawnych, które odzwierciedlają samodzielność finansowo-decyzyjną gminy oraz stopień rozwoju gospodarczego i zamożności społeczeństwa. Niewątpliwie w latach 2018-2019 sytuacja socjalno-bytowa wielu rodzin w Gminie Kisielice uległa znacznej poprawie, co przełożyło się również na ich większe możliwości korzystania z edukacji, udziału w kulturze czy wypoczynku, a w efekcie też na lepszą kondycję psychiczną i intelektualną.

Poprawa sytuacji socjalno-bytowej rodzin nie oznacza braku problemów i wyzwań. Ze statystyk MGOPS w Kisielicach wynika, że nadal dość istotna grupa mieszkańców korzysta ze wsparcia. W 2019 dominującymi powodami korzystania z pomocy społecznej w gminie były: długotrwała lub ciężka choroba (122 rodziny), ubóstwo (109 rodzin), niepełnosprawność (87 rodzin), potrzeba ochrony macierzyństwa (75 rodzin, w tym 47 z powodu wielodzietności), bezrobocie (66 rodzin) oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego (52 rodziny). Pozostałe powody udzielania pomocy mieszkańcom w statystykach występują sporadycznie, tak jak alkoholizm, bezdomność, trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, sieroctwo i przemoc w rodzinie; bądź nie występują wcale. Nie oznacza to jednak, że rodziny ich nie doświadczają. W opinii członków Zespołu zadaniowego ds. wdrażania i monitoringu SRPS, jednym z takich problemów są uzależnienia. Nadużywanie alkoholu coraz częściej jest problemem ludzi młodych, nawet niepełnoletnich, stanowiąc niejako konsekwencję zbyt łatwego dostępu do alkoholu, problemów rodzinnych, przemocy w rodzinie, jak również powielania nieprawidłowych wzorców rodzinnych. Widocznymi są również mieszkańcy pijący alkohol

na skwerach, ścieżkach czy przy sklepach. Problem uzależnień w coraz większym stopniu związany jest też z nowymi technologiami, z których młodzież nierzadko nadmiernie korzysta (komputer, internet, telefon).

Wśród najistotniejszych problemów, według członków Zespołu, należy również wskazać ubóstwo, które w szczególności spowodowane jest biernością zawodową, niewystarczającą liczbą miejsc pracy na terenie gminy, bezradnością i postawą roszczeniową mieszkańców, brakiem chęci do pracy; bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i brak pozytywnych wzorców, a także choroby i niepełnosprawność oraz związane z nimi trudności w dostępie do świadczeń rehabilitacyjnych i specjalistów. To, na co należy szczególnie zwrócić uwagę, to roszczeniowość wielu środowisk, rozluźnienie więzi społecznych oraz osłabianie tradycyjnych wzorców i norm w zakresie wychowania. Oczekiwania mieszkańców wobec pomocy społecznej umniejszają rolę i znaczenie wspólnot lokalnych oraz zaradność rodzin. Zresztą konstrukcja systemu wsparcia w naszym kraju w pewnym sensie „legitymizuje” postawy roszczeniowe, ukierunkowane na otrzymanie świadczenia finansowego. Wielość form obligatoryjnej pomocy pieniężnej w ramach różnorodnych systemów wsparcia (np. pomoc społeczna, świadczenia rodzinne, fundusz alimentacyjny, zasiłki i stypendia szkolne, dodatki energetyczne) poniekąd spychają na dalszy plan aktywne formy integracji realizowane przez MGOPS i inne instytucje lokalne.

Warto także zwrócić uwagę na wyzwania związane ze zmianami w strukturze demograficznej gminy. Zjawisko starzenia się społeczeństwa oznacza nie tylko wzrost liczby i odsetka osób starszych wśród mieszkańców. To także rosnące potrzeby w zakresie zapewnienia należytej opieki oraz usług medycznych dla osób o zmniejszonej sprawności, niepełnosprawnych oraz przewlekłe chorujących. Wraz ze wzrostem odsetka osób starszych w strukturze mieszkańców coraz większe znaczenie mają również wszelkie przedsięwzięcia ukierunkowane na wielokierunkową aktywizację seniorów.

Należy jednak podkreślić, iż ogólną sytuację społeczno-gospodarczą Gminy Kisielice można ocenić jako dobrą. Natomiast wyżej wymienione kwestie wskazano po to, aby zasygnalizować zagadnienia istotne w kontekście wdrażania lokalnej strategii rozwiązywania problemów społecznych. Zarazem zaznaczyć trzeba, iż dwuletni monitoring SRPS ma służyć przede wszystkim dostarczeniu informacji, które zostaną wykorzystane do oceny stopnia realizacji poszczególnych celów i działań zapisanych w strategii w ramach procesu ewaluacji.

3. Cele i priorytety strategii, zrealizowane działania, osiągnięte wskaźniki

Wedle założeń Strategii rozwiązywania problemów społecznych w Gminie Kisielice na lata 2016-2023, lokalna polityka społeczna zmierza do urzeczywistnienia stanu, w którym społeczność gminy będzie funkcjonować sprawnie, w sposób uwzględniający wartości i zasady demokratyczne kształtujące ład społeczny, zaś potrzeby indywidualne i zbiorowe mieszkańców będą w dostatecznym stopniu zaspokojone. Warunkiem jest kreowanie odpowiednich warunków i jakości życia mieszkańców przy ich aktywnym udziale.

**Cel główny strategii: Poprawa jakości życia mieszkańców Gminy Kisielice
w środowisku rodzinnym, społecznym i zawodowym.**

Cel główny SRPS zostanie osiągnięty dzięki realizacji celów szczegółowych i operacyjnych, uporządkowanych w formie czterech obszarów priorytetowych:

- Priorytet I. Osoby i rodziny zdolne przezwyciężać trudności życiowe.
- Priorytet II. Świadoma, odpowiedzialna i zaangażowana społeczność lokalna.
- Priorytet III. Osoby starsze, niepełnosprawne i przewlekle chore aktywnymi uczestnikami życia społecznego.
- Priorytet IV. Przedsiębiorczy i aktywni zawodowo mieszkańcy.

Każdy z priorytetów zakłada wdrażanie kompleksowych instrumentów i narzędzi służących profilaktyce dysfunkcji społecznych, aktywizacji obywateli oraz całych społeczności lokalnych, a także wsparciu osób i rodzin doświadczających trudności w codziennym funkcjonowaniu.

Poniżej zaprezentowano wskaźniki zrealizowanych działań oraz osiągniętych rezultatów SRPS w latach 2018-2019 w podziale na priorytety, zgodnie z jej założeniami zawartymi w części 6.2 *Monitoring strategii*.

Priorytet 1. Osoby i rodziny zdolne przezwyciężać trudności życiowe

Cel strategiczny 1: Wzmocnienie mieszkańców w prawidłowym wypełnianiu ról rodzinnych i społecznych oraz przezwyciężaniu trudności życiowych.	
Cele operacyjne:	
1.1.	Zwiększenie kompetencji rodziców i opiekunów w zakresie opieki i wychowania.
1.2.	Wspieranie wszechstronnego rozwoju dzieci i młodzieży.
1.3.	Wzrost dostępności usług wsparcia dla rodzin, zwłaszcza doświadczających dysfunkcji bądź nimi zagrożonych.
1.4.	Poprawa materialno-ekonomicznych warunków funkcjonowania osób i rodzin.

Nazwa wskaźnika:		Wartość w roku:			
		2016	2017	2018	2019
1)	Liczba ludności zamieszkałej w gminie ogółem w tym: - liczba kobiet - liczba mężczyzn	6079 2963 3116	6078 2959 3107	6044 2940 3104	6160 3018 3142
2)	Liczba ludności gminy według ekonomicznych grup wieku***: - mieszkańcy w wieku 0-17 lat - mieszkańcy w wieku aktywności zawodowej ⁵ - mieszkańcy w wieku emerytalnym ⁶	 1250 3858 971	 1248 3813 1017	 1238 3766 1040	 1303 3771 1086
3)	Liczba mieszkańców korzystających z pomocy społecznej: - liczba osób, którym przyznano świadczenie - liczba rodzin - liczba osób w rodzinach	 516 304 942	 499 290 846	 478 271 811	 449 258 760
4)	Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu: - ubóstwa - bezrobocia - niepełnosprawności - długotrwałej lub ciężkiej choroby - bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych - alkoholizmu - narkomanii - potrzeby ochrony macierzyństwa w tym wielodzietności - bezdomności - trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego - zdarzenia losowego - klęski żywiołowej i ekologicznej - sieroctwa	 220 119 125 113 68 6 0 66 54 3 3 1 0 0	 191 91 113 129 59 6 0 67 47 7 4 1 0 0	 149 82 106 126 55 6 0 73 48 4 2 1 0 0	 109 66 87 122 52 4 0 75 47 4 3 0 0 1

⁵ Kobiety w wieku 18-59 lat, mężczyźni w wieku 18-64 lata.

⁶ Kobiety od 60 roku życia, mężczyźni od 65 r.ż.

	- przemocy w rodzinie - ochrony ofiar handlu ludźmi	8 0	8 0	5 0	2 0
5)	Liczba środowisk objętych pracą socjalną: - liczba rodzin - liczba osób w rodzinach	310 877	291 813	246 733	270 789
6)	Liczba środowisk objętych wsparciem asystenta rodziny: - liczba rodzin - liczba osób w rodzinach w tym liczba dzieci	13 67 39	15 71 43	17 77 47	13 61 39
7)	Liczba funkcjonujących placówek wsparcia dziennego	0	0	0	0
8)	Liczba dzieci z terenu Gminy przebywających w pieczy zastępczej	15	14	14	13
9)	Liczba przeprowadzonych przez GKRPA rozmów z osobami nadużywającymi alkoholu, motywujących do podjęcia terapii bądź leczenia stacjonarnego*/**	30	25	18	bd.
10)	Liczba posiedzeń grup roboczych powołanych w ramach Zespołu Interdyscyplinarnego oraz objętych wsparciem*: - rodzin doświadczających problemu przemocy - osób w rodzinach	95 32 100	86 32 110	44 18 50	58 19 59
11)	Liczba dzieci do 6 roku życia objętych wychowaniem przedszkolnym w różnych formach	123	139	167	168
12)	Liczba uczniów uczestniczących w zajęciach pozalekcyjnych w szkołach ⁷	386	632	410	359
13)	Liczba osób korzystających w ramach Punktu Konsultacyjnego ze wsparcia: - terapeutki ds. uzależnień - radcy prawnego - psychologa - logopedy	87 25 50 7	62 20 33 8	51 24 26 5	46 19 24 5

* Wskaźniki fakultatywne (dodatkowe), nie ujęte w SRPS.

** Od 2019 roku zmienił się sposób agregacji danych i pozyskanie ich w dotychczasowym kształcie jest niemożliwe.

*** Dane za 2017 rok zostały skorygowane w odniesieniu do danych z poprzedniego raportu na podstawie danych BDL GUS. Dane za 2019 rok pochodzą z ewidencji ludności gminy.

Opis realizowanych działań:

Kluczową część działań podejmowanych wobec osób i rodzin doświadczających trudności życiowych przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kisielicach stanowiły zadania związane z przyznawaniem świadczeń pieniężnych oraz pomocy rzeczowej. Zasiłek stały, zasiłek okresowy (z tytułu bezrobocia, niepełnosprawności) i celowy, zasiłki rodzinne, zasiłek pielęgnacyjny, świadczenia pielęgnacyjne, specjalny zasiłek opiekuńczy, dodatki mieszkaniowe i energetyczne – to tylko niektóre z długiej listy różnych świadczeń pieniężnych, do których wypłacania zobligowana jest Gmina. Stanowią one większość budżetu MGOPS – w 2019 roku wykonanie budżetu ośrodka wskazuje kwotę wydatków: 12 423 837,63 zł. W tym świadczenia finansowe obejmują

⁷ Ze względu na to, że dokładne zweryfikowanie liczby uczniów uczestniczących w zajęciach pozalekcyjnych (gdzie każdy uczeń liczony jest tylko raz bez względu na ilość zajęć, w których uczestniczy) wymagało nadmiernych kosztów czasu i pracy, uczestnicy poszczególnych zajęć zostali zsumowani. Niektóre dzieci i młodzież uczestniczyły w więcej niż jednej formie aktywności, wykazana liczba obrazuje więc skalę uczestnictwa uczniów w zajęciach pozalekcyjnych i dodatkowych organizowanych w szkołach.

10 118 822,64 zł, czyli ponad 81% całego budżetu MGOPS. Należy jednak podkreślić, iż z punktu widzenia strategii rozwiązywania problemów społecznych nie mniej istotne, a wręcz ważniejsze są działania aktywizujące oraz usługi niefinansowe, w ramach których rodziny otrzymują pomoc w rozwiązywaniu doświadczanych problemów życiowych ze strony różnych specjalistów i placówek.

W tym świetle, jeden z podstawowych instrumentów wsparcia rodzin w ramach lokalnej polityki społecznej stanowi praca socjalna. Można zdefiniować ją jako profesjonalną działalność ułatwiającą jednostkom, grupom i środowiskom adaptację w zmieniających się warunkach życia poprzez organizowanie dostępu do systemu usług umożliwiających samodzielność życiową i godne uczestnictwo w życiu społecznym. W latach 2018-2019 w Miejsko-Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Kisielicach zatrudnionych było czterech pracowników socjalnych, którzy podejmowali (wspólnie ze swoimi klientami) szereg działań na rzecz zapewnienia niezbędnych środków materialnych oraz godziwych warunków mieszkaniowych, poprawy stanu zdrowia podopiecznych, zapewnienia opieki osobom starszym i niepełnosprawnym, poprawy funkcjonowania rodziny, poprawy funkcjonowania osób i rodzin z problemem alkoholowym, na rzecz rozwiązania problemu bezrobocia itp. Aby rodzina lub osoba lepiej radziła sobie z doświadczanymi trudnościami życiowymi, pracownicy socjalni udzielali swoim klientom porad, przeprowadzali rozmowy motywujące, podejmowali działania interwencyjne, a także współpracowali z lokalnymi specjalistami, instytucjami i organizacjami, w tym np. uczestniczyli w grupach roboczych w związku z prowadzoną procedurą „Niebieska Karta”.

Należy podkreślić, iż pracą socjalną jest obejmowanych większość rodzin korzystających ze świadczeń pieniężnych i/lub niepieniężnych z pomocy społecznej. W 2018 roku było to 246 rodzin, przy czym wywiady środowiskowe zostały przeprowadzone przez pracowników socjalnych łącznie z 299 osobami. Z kolei w 2019 roku pracą socjalną objęto 270 rodzin, zaś wywiady środowiskowe zostały przeprowadzone z 283 osobami. A zatem w latach 2018-2019 średnio na jednego pracownika socjalnego zatrudnionego w MGOPS przypadało odpowiednio 61,5 oraz 67,5 rodzin objętych pracą socjalną.

Ważny element systemu wsparcia rodzin z dziećmi w Gminie Kielice stanowi ponadto asystent rodziny, zarówno w 2018 jak i 2019 roku finansowany w ramach Resortowego programu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej „Asystent rodziny i Koordynator rodzinnej pieczy zastępczej”. Zadaniem asystenta rodziny jest całościowe wspieranie rodziny wychowującej dzieci, zagrożonej wykluczeniem społecznym, poprzez zmianę stosunku osób w rodzinie do własnej sprawności, podniesienie samooceny, wzbudzanie wiary we własne siły, a także poprzez pomoc w wykonywaniu najprostszych czynności. Bardzo ważne jest indywidualne podejście do rodziny i jej problemów, co będzie służyło rozwojowi kompetencji wszystkich jej członków – rodziców i dzieci. Rodzina bowiem jest podstawowym środowiskiem, które powinno gwarantować dzieciom bezpieczeństwo emocjonalne, dawać im poczucie więzi i doświadczenia niezbędne dla ich prawidłowego rozwoju. Zaburzenia w funkcjonowaniu rodziny, powodujące groźne dysfunkcje, takie jak uzależnienia, przemoc, zaniedbanie, bezradność, mogą prowadzić do konieczności objęcia dzieci opieką zastępczą. Jednym z narzędzi pracy z rodziną w takiej sytuacji jest wprowadzenie do niej asystenta rodziny. W 2018 roku asystent obejmował wsparciem 17 rodzin, w których funkcjonowało 77 osób, w tym 47 dzieci, natomiast w 2019 roku było to 13 rodzin z 61 osobami, w tym 39 dziećmi.

Wskazać przy tym należy, że od 1 stycznia 2015 roku przydzielenie rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych asystenta rodziny jest obligatoryjne. Dodatkowo w związku z wejściem w życie ustawy z dnia 4 listopada 2016 roku o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin "Za życiem" (Dz. U. z 2016 r., poz. 1860), która wprowadziła zmiany w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, rozszerzony został

zakres zadań asystenta rodziny. Przypisana została mu funkcja koordynatora w zakresie kompleksowego wsparcia kobiety w ciąży oraz jej rodziny, ze szczególnym uwzględnieniem kobiety w ciąży powikłanej lub kobiety rodzącej dziecko, u którego zdiagnozowano w prenatalnym okresie rozwoju lub w czasie porodu ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą jego życiu. W 2018 roku świadczenie w ramach programu „Za życiem” otrzymała jedna rodzina z gminy, natomiast w 2019 roku nie było takich rodzin.

Możliwości wsparcia rodzin przeżywających trudności dają również przedsięwzięcia, takie jak projekt pn.: „Inwestujemy w rodzinę”, realizowany przez Spółdzielnię Socjalną Horyzonty, przy dofinansowaniu z Funduszy Europejskich. Celem projektu, do którego MGOPS w Kisielicach przystąpił jako partner, jest wzrost poziomu integracji społecznej 35 osób z rodzin zagrożonych ubóstwem i/lub wykluczeniem społecznym z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego z terenu Gminy Kielice. Zostanie on zrealizowany poprzez wzrost umiejętności społecznych, uzyskany dzięki objęciu uczestników i ich rodzin usługami społecznymi. Projektem objęte są całe rodziny, tj. dorośli i wszystkie dzieci. Jego realizacja rozpoczęła się w marcu 2019 roku, natomiast zakończenie miało miejsce w lutym 2020 roku.

W 2018 roku MGOPS w Kisielicach realizował Program Wieloletni „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”, dzięki czemu zapewniano posiłki dla dzieci w szkołach, internatach oraz ośrodkach szkolno-wychowawczych. W ramach realizacji Programu pomocą w formie posiłku oraz zasiłku na żywność objęto 499 osób zamieszkujących Gminę Kielice. Z pomocy w formie posiłków korzystały 254 osoby, natomiast z zasiłku celowego na żywność skorzystało 341 osób. W 2019 roku MGOPS wykonywał zadania wynikające z realizacji Programu „Posiłek w szkole i w domu” poprzez zapewnienie posiłku dla dzieci w szkołach, internatach i ośrodkach szkolno-wychowawczych. W jego ramach pomocą w formie posiłku oraz zasiłku na żywność objęto 507 osób zamieszkujących Gminę Kielice. Z pomocy w formie posiłków korzystały 237 osoby, natomiast z zasiłku celowego na żywność skorzystały 373 osoby.

Od stycznia 2018 roku Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kisielicach we współpracy z Bankiem Żywności w Olsztynie (dysponent żywności) przystąpił do Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014-2020 współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym, realizowanego w Podprogramie 2017, w ramach których objęto pomocą 347 rodziny, w których przebywało 970 osób oraz Podprogramie 2018, w ramach których pomocą objęto 359 rodzin, w których przebywało 984 osoby. Od stycznia 2019 roku w Podprogramie 2018 pomocą objęto 364 rodziny, w których przebywało 995 osób, natomiast w Podprogramie 2019 (umowa podpisana w grudniu 2019 r.) wsparcie otrzymało 251 rodzin, w których przebywało 718 osób.

Celem Programu jest dotarcie z pomocą żywnościową do grup osób najbardziej potrzebujących w całej Polsce. Osoby korzystające ze wsparcia brały udział w warsztatach edukacyjnych dotyczących wzmacniania samodzielności i kompetencji w zakresie prowadzenia gospodarstwa domowego oraz w warsztatach kulinarnych. Wsparcie działaniami towarzyszącymi, pozwoliło na zwiększenie wymiaru pomocy żywnościowej, która realizowana jest w ramach Programu. Rodziny otrzymały ponadto nieodpłatnie artykuły spożywcze w formie paczek żywnościowych.

Do zadań własnych gminy należy ponadto zaspokajanie potrzeb mieszkaniowych ludności, w szczególności poprzez gospodarowanie zasobami mieszkań komunalnych. W 2018 roku Gmina Kielice posiadała 86 mieszkań komunalnych, zaś w 2019 roku liczba ta wynosiła 80. Ponadto Gmina dysponowała w latach 2018-2019 roku dziewięcioma lokalami socjalnymi, w których mogły przebywać osoby w szczególnie trudnej sytuacji (nie mające możliwości zamieszkiwać w lokalu innymi, niż wcześniej zajmowany). W analizowanym okresie złożono 16 wniosków o mieszkanie

komunalne z zasobów gminy, natomiast według stanu na koniec 2019 roku nikt nie oczekiwał na lokal socjalny.

Ponadto, jak wynika z ustawy o pomocy społecznej, do zadań gminy należy zapewnienie dostępu do mieszkań chronionych⁸ oraz ogrzewalni, noclegowni lub schroniska dla osób bezdomnych. Pobyt w mieszkaniu chronionym może być przyznany osobie, która ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę potrzebuje wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu, ale nie wymaga usług w zakresie świadczonego przez jednostkę całodobowej opieki. W 2018 roku na terenie gminy utworzono jedno mieszkanie chronione. Na terenie gminy nie funkcjonowały natomiast placówki dla osób bezdomnych (ogrzewalnia, noclegowania, schronisko). Aby zapewnić schronienie osobom bezdomnym w 2018 roku zawarte zostały cztery porozumienia: ze Stowarzyszeniem na rzecz Bezdomnych Dom Modlitwy „AGAPE” z siedzibą w Borowym Młynie, ze Stowarzyszeniem Monar Schronisko dla Osób Bezdomnych Markot w Ełku; ze Stowarzyszeniem Monar Schronisko dla Osób Bezdomnych Markot w Marwałdzie oraz z Chrześcijańskim Stowarzyszeniem Dobroczynnym w Gdyni. Na 2019 rok zawarto dwa takie porozumienia: ze Stowarzyszeniem na Recz Bezdomnych Dom Modlitwy „AGAPE” z siedzibą w Borowym Młynie oraz z Chrześcijańskim Stowarzyszeniem Dobroczynnym w Gdyni.

W latach 2018-2019 rodziny doświadczające trudności w funkcjonowaniu oraz wypełnianiu swoich funkcji mogły ponadto korzystać ze wsparcia udzielanego przez specjalistów w ramach Punktu Konsultacyjno-Terapeutycznego, mieszczącego się w siedzibie MGOPS w Kisielicach. Punkt jest prowadzony i finansowany w ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. W latach 2018-2019 w punkcie przyjmowało czterech specjalistów: terapeutka ds. uzależnień, radca prawny, psycholog oraz logopeda, a w 2019 roku dodatkowo socjoterapeuta.

W 2018 roku terapeutka ds. uzależnień udzieliła 270 porad 51 osobom, w tym 40 z problemem alkoholowym, 28 dorosłym członkom rodziny z problemem alkoholowym, 11 osobom doznających przemocy w rodzinie i 19 stosujących przemoc w rodzinie. W tym samym okresie radca prawny udzielił łącznie 48 porad, z których korzystały 24 osoby. Porady miały najczęściej charakter ustny, gdzie wyjaśniano stan faktyczny i regulacje prawne go dotyczące oraz wskazywano możliwe sposoby działania i instytucje udzielające wsparcia. Z kolei psycholog przyjęła 26 osób, udzielając łącznie 49 porad. Porady świadczone między innymi w obszarze: przemoc w rodzinie, uzależnienia od alkoholu, zaburzenia afektywne, lękowe, psychotyczne, osobowości i zachowania dzieci i młodzieży oraz trudności opiekuńczo-wychowawcze, relacje rodzinne, małżeńskie oraz poznawcze osób niepełnosprawnych intelektualnie. Natomiast logopeda prowadził systematyczną terapię logopedyczną z 5 dzieci. Każde dziecko posiadało indywidualny program terapii oraz zeszyt ćwiczeń. W zajęciach uczestniczyli rodzice, którzy byli obligowani zadbać, aby dziecko wykonywało w domu ćwiczenia utrwalające, według metodyki podanej przez logopedę.

W 2019 roku terapeutka ds. uzależnień udzieliła 180 porad 46 osobom, w tym 141 porad 32 osobom z problemem alkoholowym; 8 porad 7 dorosłym członkom rodziny z problemem alkoholowym (w tym 7 kobietom współuzależnionych i DDA), 4 porady 1 kobiecie doznającej przemocy w rodzinie oraz 27 porad 6 mężczyznom stosującym przemoc w rodzinie. Radca prawny udzielił łącznie 56 porad, z których skorzystało 19 osób. Psycholog przyjęła 24 osoby udzielając im 37 porad. Natomiast logopeda prowadził systematyczną terapię logopedyczną z 5 dzieci. Ponadto

⁸ Mieszkanie chronione jest formą pomocy społecznej przygotowującą osoby tam przebywające, pod opieką specjalistów, do prowadzenia samodzielnego życia lub zastępującą pobyt w placówce zapewniającej całodobową opiekę. Mieszkanie chronione zapewnia warunki samodzielnego funkcjonowania w środowisku, w integracji ze społecznością lokalną. Mieszkanie chronione może być prowadzone przez każdą jednostkę organizacyjną pomocy społecznej lub organizację pożytku publicznego.

w 2019 roku odbyło się 11 zajęć socjoterapeutycznych (łącznie 33 godziny) z udziałem 9 osób – były to zajęcia integracyjne, służące budowaniu poczucia własnej wartości, umiejętności nawiązywania poprawnej relacji w grupie rówieśniczej, panowania nad emocjami, profilaktyce zachowań ryzykownych oraz nabywaniu umiejętności radzenia sobie z trudnościami dzięki pracy zespołowej.

Zaburzenia w funkcjonowaniu rodziny, niewydolność opiekuńczo-wychowawcza oraz groźne dysfunkcje, takie jak uzależnienia, przemoc, zaniedbanie, mogą prowadzić do konieczności objęcia dzieci opieką zastępczą. W takiej sytuacji gmina wspólnie z powiatem ponosi koszty pobytu dziecka w pieczy zastępczej – w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka lub placówce opiekuńczo-wychowawczej⁹. W związku z realizacją powyższego zadania, w 2018 roku Gmina Kisielice współfinansowała pobyt 5 dzieci umieszczonych w rodzinie zastępczej spokrewnionej, 3 dzieci umieszczonych w rodzinie zastępczej zawodowej, w rodzinie niezawodowej 3 dzieci oraz 3 dzieci umieszczonych w 2 placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Natomiast w 2019 roku Gmina Kisielice współfinansowała pobyt 4 dzieci umieszczonych w rodzinie zastępczej spokrewnionej, 3 dzieci umieszczonych w rodzinie zastępczej zawodowej, w rodzinie niezawodowej 4 dzieci oraz 2 dzieci umieszczonych w 2 placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

Kolejny istotny element systemu wsparcia osób i rodzin doświadczających trudności życiowych stanowi Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. W 2018 roku Komisja zebrała się 12 razy, wysłała 70 wezwań do osób, co do których istniało podejrzenie nadużywania alkoholu (wnioski złożone przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Posterunek Policji, kuratora sądowego oraz członków rodziny). GKRPA odbyła ponadto 18 rozmów motywujących do podjęcia terapii bądź leczenia stacjonarnego, w stosunku do 3 osób podjęła uchwały o skierowaniu na badanie do biegłego sądowego z zakresu uzależnienia od alkoholu oraz wysłała do Sądu Rejonowego w Łławie 3 wnioski o zobowiązanie poddania się leczeniu stacjonarnemu.

W 2019 roku GKRPA również zebrała się 12 razy, wysłała 76 wezwań do osób, co do których istniało podejrzenie nadużywania alkoholu (wnioski złożone przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Posterunek Policji, kuratora sądowego oraz członków rodziny). Ponadto wystawiono 64 wezwania w celu stawienia się na rozmowy motywacyjne, w tym 23 do Punktu Konsultacyjno-Terapeutycznego w Kisielicach. Komisja podjęła łącznie 36 uchwał w stosunku do osób, które wymagały leczenia stacjonarnego. Na badanie do biegłego sądowego z zakresu uzależnienia od alkoholu zostało skierowanych 17 osób, a do Sądu Rejonowego w Łławie wysłano 5 wniosków o zobowiązanie poddania się leczeniu stacjonarnemu.

Oprócz GKRPA, w Gminie Kisielice działa Zespół Interdyscyplinarny zajmujący się problemem przemocy w rodzinie. Przewodniczącym zespołu jest specjalista pracy socjalnej. W 2018 roku odbyły się 4 spotkania, na których rozpatrzono 9 nowych Niebieskich Kart oraz zakończono procedurę w przypadku 12 NK. Przewodniczący zespołu powołał 9 grup roboczych, natomiast łącznie pracowało 18 grup, które objęły pomocą 18 rodzin, w których żyło 50 osób, w tym 16 kobiet, 17 mężczyzn i 17 dzieci. Odbyły się 44 posiedzenia grup roboczych. Na spotkaniach podejmowane były działania w indywidualnych przypadkach przemocy w rodzinie oraz monitorowanie sytuacji zgodnie z ustalonym planem pomocy.

W 2019 roku odbyły się również 4 spotkania Zespołu Interdyscyplinarnego. Zakończono 7 Niebieskich Kart oraz wpłynęło 16 nowych, w tym 15 sporządzonych przez Policję oraz 1 przez MGOPS.

⁹ Zgodnie z ustawą jest to 10% wydatków w pierwszym roku, 30% w drugim roku oraz 50% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka w trzecim roku i następnych latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej.

Przewodniczący Zespołu Interdyscyplinarnego powołał 11 nowych grup roboczych, a 19 grup roboczych pracowało. Pomocą objęto 19 rodzin, a w nich 59 osób, w tym 20 kobiet, 26 mężczyzn i 13 dzieci. W analizowanym okresie odbyło się 58 posiedzeń grup roboczych.

Warto również odnotować, iż Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej oraz członkowie Zespołu Interdyscyplinarnego włączają się w ogólnoswiatową kampanię pn. „Biała wstążka”, będącą symbolem sprzeciwu wobec przemocy stosowanej przez mężczyzn wobec kobiet, a także osobistym zobowiązaniem noszącego ją mężczyzny, że nigdy nie będzie stosować, akceptować i milczeć na temat przemocy wobec kobiet. W dniu 1 grudnia 2018 roku oraz 7 grudnia 2019 roku w ramach kampanii zorganizowano „Dni Otwarte” w Miejsko-Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Kisielicach, podczas których prowadzone było poradnictwo w zakresie przeciwdziałania przemocy. Osoby zagrożone bądź dotknięte przemocą mogły uzyskać wsparcie oraz informacje w zakresie m.in. praw przysługujących osobom doświadczającym przemocy, możliwości ustalenia bezpłatnej porady psychologicznej, terapeutycznej, jak również prawnej w siedzibie MGOPS.

Omawiając działania w zakresie wsparcia osób i rodzin z dziećmi, doświadczających trudności życiowych, nie sposób pominąć roli gminnych placówek oświatowych. Gmina Kisielice jest organem prowadzącym 2 szkoły podstawowych: w Łęgowie i Goryniu, 1 zespołu szkół w Kisielicach, który swym działaniem obejmuje przedszkole i szkołę podstawową, a także 1 żłobka miejskiego w Kisielicach. Ponadto w Kisielicach ma swoją siedzibę Zespół Szkół Rolniczych im. S. i H. Sierakowskich, prowadzony przez Powiat Ławski. Na poziomie szkoły średniej kształcona jest tu młodzież w technikum rolniczym oraz liceum ogólnokształcącym; na poziomie szkoły zawodowej młodzież kształcona jest w zasadniczej szkole wielozawodowej, a dla osób dorosłych prowadzone są kursy w zawodzie technik rolnik. Przy ZSR działa ponadto Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Kisielicach.

Samorządowe szkoły oraz przedszkole realizują cele i zadania pracy dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej wynikające z ustawy o systemie oświaty oraz przepisów wydanych na jej podstawie, a także zawarte w programach wychowawczych i profilaktycznych dostosowanych do potrzeb rozwojowych uczniów oraz potrzeb danego środowiska¹⁰. W szkołach organizowane są zajęcia pozalekcyjne i dodatkowe w postaci kół przedmiotowych oraz zajęć sportowych, a także zajęcia wyrównawcze, rewalidacyjne, logopedyczne i nauczanie indywidualne. Uczniowie korzystają z boisk wielofunkcyjnych w Łęgowie i Goryniu oraz z kompleksu boisk sportowych - tzw. „Orlika” w Kisielicach, udostępnianego na potrzeby szkół. Istotne znaczenie ma ponadto dostępność specjalistów w gminnych placówkach oświatowych. W roku szkolnym 2018/2019 w szkołach było zatrudnionych 2 psychologów, 2 logopedów oraz 3 pedagogów. Z pomocy logopedy korzystały dzieci z rodzin dysfunkcyjnych – specjalista był zatrudniony w ramach programu działania Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Należy wspomnieć, iż w latach 2018-2019 roku Gmina Kisielice aktywnie włączała się w organizację działań w ramach Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny, do koordynacji których wyznaczony został Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury. Więcej na ten temat w dalszej części Raportu.

¹⁰ Więcej na temat realizowanych w Gminie programów profilaktycznych można znaleźć w następnym podrozdziale niniejszego Raportu.

Priorytet 2. Świadoma, odpowiedzialna i zaangażowana społeczność lokalna

Cel strategiczny 2: Kreowanie warunków rozwoju świadomej, odpowiedzialnej i zaangażowanej społeczności lokalnej.	
Cele operacyjne:	
2.1.	Wzrost poziomu świadomości społecznej w różnych dziedzinach życia.
2.2.	Wzmocnienie oddziaływań profilaktycznych i prewencyjnych w zakresie dysfunkcji społecznych.
2.3.	Wzmocnienie oddolnej aktywności grup nieformalnych i organizacji pozarządowych.
2.4.	Kształtowanie warunków sprzyjających partycypacji obywatelskiej.

Nazwa wskaźnika:		Wartość osiągnięta w roku:			
		2016	2017	2018	2019
1)	Liczba zrealizowanych programów edukacyjno-profilaktycznych	9	12	9	12
2)	Liczba organizacji pozarządowych na terenie Gminy ¹¹	19	20	21	21
3)	Liczba organizacji pozarządowych, które otrzymały dotacje na realizację zadań publicznych w tym w drodze pozakonkursowej	12 2	12 2	11 1	9 0
4)	Wartość dotacji udzielonych organizacjom pozarządowym z budżetu gminy w drodze konkursu oraz procedury uproszczonej (w zł)*	107 000	115 100	127 620	127 500
5)	Liczba przeprowadzonych konsultacji społecznych - spotkania konsultacyjne - liczba uczestników	0 0	2 4	2 1576	2 1519
6)	Liczba nowoutworzonych oraz działających zespołów o charakterze inicjatywnym, konsultacyjnym i opiniodawczym; liczba osób wchodzących w ich skład, w tym odsetek reprezentujących sektor obywatelski i przedsiębiorców.	0 0 0	0 0 0	2 23 39,1%	2 19 26,3%

* Wskaźniki fakultatywne (dodatkowe), nie ujęte w SRPS.

Opis realizowanych działań:

Dofinansowanie programów profilaktycznych i warsztatów dla uczniów szkół Gminy Kisielice oraz lokalnych imprez masowych, rekreacyjnych, zawodów sportowych odbywających się bez alkoholu i promujących działania profilaktyczne oraz edukacyjne zapewniała Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. W 2018 roku środki finansowe otrzymały:

¹¹ Wskaźnik uwzględnia stowarzyszenia i inne organizacje społeczne zarejestrowane w REGON. W latach 2018-2019 na terenie Gminy Kisielice nie było zarejestrowanych fundacji.

1) Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury – na następujące działania:

- profilaktyczny program artystyczno-rekreacyjny w ramach Dni Rodziny pod hasłem „Rodzina -Dom-Ojczyzna”, w którym wzięli udział uczniowie szkół podstawowych w Łęgowie, Goryniu oraz Kisielicach. W programie znalazły się m.in. pokazy pierwszej pomocy przedmedycznej, pokazy bojowego wozu strażackiego oraz radiowozu policyjnego, możliwość przymierzenia narko- i alkoholigli, imitujących stan po spożyciu substancji psychoaktywnych i alkoholu, konkurs plastyczny „Rodzinne Radości”, koncert Jacka Dymka – Strongmana i miłośnika Elvisa Presleya oraz grupy Boys Dual Woice. Imprezy te odbyły się w ramach Dni Rodziny w dniu 13 maja 2018 r. w amfiteatrze oraz na Stadionie Miejskim w Kisielicach. Szacunkowo w wydarzeniu wzięło udział ok. 600 mieszkańców Gminy Kisielice.
- Kisielicka Piątka – bieg na 5 km o Puchar Burmistrza zorganizowany w dniu 1 września 2018 roku – wzięło w nim udział 80 osób.
- Przedstawienia o charakterze profilaktycznym, o tematyce poświęconej problematyce uzależnień i sposobach radzenia sobie w sytuacjach ryzykownych pod nazwą „Przygody Czerwonego Kapturka” oraz „Tajemnica Starej Szafy, Bajkowy Zawrót Głowy”, w których uczestniczyło 150 osób.

2) MLKS „Olimpia” – na zakup sprzętu, tj. 3 piłek do organizowania różnego rodzaju turniejów piłki nożnej powiązanych z profilaktyką alkoholową. Udział w turniejach wzięło 70 piłkarzy.

3) Zespół Szkół Rolniczych w Kisielicach – na widowisko artystyczne z zakresu profilaktyki narkomanii, przedstawione przez dwóch aktorów Teatru Kurtyna z Krakowa. W przedstawieniu wzięło udział 75 uczniów: 28 uczniów ze szkoły oraz 47 dzieci Szkoły Podstawowej Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego.

4) Klub Honorowych Dawców Krwi Polskiego Czerwonego Krzyża „FLORIAN” w Kisielicach – na III Turniej Pierwszej Pomocy Przedmedycznej dla szkół z terenu Gminy Kisielice zorganizowany 2 czerwca 2018 roku. Jego celem była promocja idei bezinteresownego niesienia pomocy najbardziej potrzebującym wśród lokalnej społeczności, a także podjęcie działań profilaktycznych. Organizatorzy turnieju zwrócili uwagę na to, że nierzadko uczestnikami wypadków są osoby, które spożyły dużą ilość alkoholu lub znajdują się pod wpływem narkotyków lub innych substancji odurzających. Jedną z przygotowanych scenek wymagała udzielenie pomocy mężczyźnie, który był pod wpływem alkoholu. W turnieju ogółem wzięło udział 30 osób.

Z kolei w 2019 roku środki finansowe z GKRPA otrzymały:

1) Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury - na następujące działania:

- Ferie zimowe dla dzieci i młodzieży – w ich ramach zorganizowano zajęcia kulturalne i sportowe zawierające elementy profilaktyki uzależnień. Odbyły się również profilaktyczne przedstawienia teatralne dla dzieci oraz dorosłych. Udział w tych zajęciach wzięło 150 osób.
- Obchody Gminnych Dni Rodziny w ramach XXI Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny oraz Powiatowego Dnia Strażaka – obchody odbyły się 17 maja 2019 roku pod hasłem „Małżeństwo-dobre relacje – silna rodzina”. W ramach dofinansowania stworzono Rodzinną Strefę Rekreacji – bez dopingu, dopalaczy i alkoholu – jesteśmy rodziną, cieszymy się trzeźwą zabawą. Program sceniczny o tematyce poświęconej problematyce uzależnień i sposobach radzenia sobie w sytuacjach ryzykownych. W wydarzeniu uczestniczyło ok. 500 osób.

- Kisielicka Piątka – bieg na 5 km o Puchar Burmistrza Kisielic – udział w biegu wzięło 150 mieszkańców Gminy Kisielice.
 - Rodzinny Dzień Dziecka – w ramach tych obchodów zorganizowana została strefa rekreacji, gdzie dzieci wraz z opiekunami mogły nieodpłatnie skorzystać z różnych atrakcji, takich jak gokarty czy trampoliny. Liczbę uczestników szacuje się na ok. 550 osób.
- 2) Zespół Szkół w Kisielicach – konkurs na plakat promujący noszenie elementów odblaskowych po zmroku i stosowanie się do przepisów ruchu drogowego, a także spotkanie z dietetykiem na temat szkodliwości stosowania używek oraz wpływu zdrowego odżywiania na rozwój dziecka. W prelekcji wzięli udział uczniowie klas I-IV (183 dzieci), rodzice (34 osoby) i pracownicy przedszkola (4 osoby).
 - 3) Szkoły podstawowe w Łęgowie i Goryniu – spektakl profilaktyczny „Zaplątani w sieci”, poruszający tematykę uzależnień od nikotyny i alkoholu, zdrowego stylu życia oraz problemu cyberprzemocy. Występ obejrzało 99 osób (dzieci z przedszkola i uczniowie kl. I-VIII) z Łęgowa i 102 osoby (dzieci z przedszkola i uczniowie kl. I-VIII) z Gorynia.
 - 4) Klub Honorowych Dawców Krwi Polskiego Czerwonego Krzyża „FLORIAN” w Kisielicach – na organizację IV Turnieju Pierwszej Pomocy Przedmedycznej dla szkół z terenu Gminy Kisielice w dniu 8 czerwca 2019 r. Celem turnieju była promocja idei bezinteresownego niesienia pomocy najbardziej potrzebującym wśród lokalnej społeczności, a także podjęcie działań profilaktycznych. W turnieju ogółem wzięło udział 30 osób.

Ponadto w 2018 roku Zespół Szkół w Kisielicach wziął udział w Kampanii „19 dni przeciwko przemocy i krzywdzeniu dzieci i młodzieży”. Jej *celem jest budowanie świata wolnego od przemocy*, bezpiecznego, zapewniającego wszystkim prawidłowy rozwój. Kampania organizowana jest na wszystkich kontynentach przez Women’s World Summit Foundation. Symbolem kampanii jest pomarańczowa wstążka. W jej ramach w szkole zostały rozwieszone plakaty promujące kampanię, wychowawcy przeprowadzili zajęcia ze swoimi uczniami na temat różnych form przemocy, dyskutowali na temat zapobiegania zjawiskom agresji i przemocy. Zdobytą wiedzę uczniowie wykorzystali w przygotowaniu haseł antyprzemocowych, które zostały umieszczone w widocznych miejscach na terenie szkoły.

W obszarze profilaktyki zdrowia istotne znaczenie mają również działania podejmowane przez placówki oświatowe, wynikające z art. 67 ust. 1 pkt. 4 ustawy o systemie oświaty – według którego szkoła publiczna w ramach realizacji zadań statutowych powinna zapewnić uczniom możliwość korzystania z gabinetów profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedmedycznej. Gmina Kisielice w swoich szkołach prowadzi gabinety pielęgniarstwa, ponadto w ZS w Kisielicach funkcjonuje gabinet stomatologiczny. Uczniowie objęci są także opieką medyczną poza szkołą (Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Przychodnia w Kisielicach). Gminne szkoły chętnie uczestniczą też w programach prozdrowotnych. W latach 2018-2019 były to m.in.: program „Mały mistrz” - oprócz zajęć sportowych dzieci wyjeżdżały na basen na lekcje nauki pływania; oraz program pn. „Trzymaj formę”, promujący zdrowy tryb odżywiania i aktywność fizyczną (współpraca z Sanepidem w Iławie). Szkoły włączały się również w obchody Światowego Dnia Zdrowia. Dla przykładu, w Szkole Podstawowej w Kisielicach odbył się konkurs z profilaktyki zdrowia i bezpieczeństwa pt. „Zdrowym być i bezpieczniej żyć”. Celem konkursu była promocja zdrowia i zdrowego stylu życia oraz kształtowanie wśród uczniów bezpiecznych postaw wobec zagrożeń.

Analizując priorytet II SRPS podkreślić trzeba kontekst kreowania warunków dla integracji i tożsamości lokalnej. W tym miejscu wymienić należy szeroko pojęte działania społeczno-kulturalne podejmowane w latach 2018-2019 przez Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury we współpracy z innymi jednostkami organizacyjnymi, sołectwami, stowarzyszeniami, lokalnymi przedsiębiorcami.

Były to zarówno wydarzenia o zasięgu gminnym i ponadgminnym, takie jak np. Koncert Noworoczny, Koncert kolęd, okolicznościowe koncerty i przedstawienia teatralne z okazji Dnia Babci i Dziadka, Walentynek oraz Dnia Kobiet. MGOK jest głównym organizatorem Finału Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy, Dni Kisielic, Dni Rodziny, Dożynek Gminnych, Dnia Dziecka, akademii i przemarszu ulicami Kisielic z okazji Święta Odzyskania Niepodległości, a nową inicjatywą jest Festiwal Kulinarny pn. Indykmania. Statutowo MGOK może inicjować również działania o charakterze sportowo-rekreacyjnym. Jest organizatorem Ogólnopolskiego Biegu pn. Tropem Wilczym oraz Kisielickiej Piątki – biegu na 5 km o Puchar Burmistrza Kisielic. Łącznie w ciągu roku organizowanych jest 20 wydarzeń o różnym charakterze i zasięgu, dodatkowo MGOK współorganizuje i wspiera technicznie około 20 imprez o charakterze kulturalnym, sportowym i rekreacyjnym w sołectwach tj. festyny wiejskie, dni dziecka, mikołajki oraz inne. Wśród działań, w których uczestniczył, jak również współorganizował Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w roku 2019 warto wymienić przekazanie bojowego wozu gaśniczego dla OSP Jędrychowo, jubileusz obchodów 70-lecia Koła Gospodyń wiejskich w Jędrychowie, Dni Jędrychowa oraz Konkurs „Słodkie smakołyki”, Festyn Wiejski w Truplu, Dni Sportu w Klimach, Święto Wieprzowiny w Klimach oraz oficjalne oddanie drogi do Gorynia wraz z przekazaniem bojowego wozu gaśniczego dla OSP Goryń.

Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury prowadzi także stałe zajęcia, m.in. rzeźbiarskie, językowe, zajęcia z zespołami ludowymi Pomerania, Kalina i zespołem Mirana działającego pod egidą OSP Kisielice oraz koła zainteresowań, w tym zajęcia wokalne oraz nauki gry na instrumentach.

Istotny wkład w rozwój kulturalny mieszkańców Gminy wniosła również Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Kisielicach wraz z filiami w Goryniu i Jędrychowie. Program działalności bibliotek to połączenie tradycyjnych sposobów wykorzystania ich zasobów książkowych i multimedialnych ze stopniowym wdrażaniem nowych form aktywności.

W 2018 roku Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Kisielicach zorganizowała m.in.:

- wystawki okolicznościowe związane z rocznicą urodzin Adama Bahdaja i Juliusza Verne’a;
- wystawy promujące: „Smutna Ziemia”, „Zaopiekuj się mną”, XII Światowe Dni Bajki;
- Dni Rodziny, a w ich ramach kiermasz książek, konkurs plastyczny;
- Tydzień Bibliotek – zajęcia plastyczne dla dzieci, dzień gier planszowych, Poradnia leczenia książką, lekcje biblioteczne, puzzle biblioteczne;
- wycieczki do biblioteki;
- warsztaty E-kompetencje.

Filia biblioteczna w Jędrychowie zorganizowała warsztaty plastyczne, wystawki okolicznościowe i gazetki oraz konkursy plastyczne, natomiast Filia biblioteczna w Goryniu: głośne czytanie dla przedszkolaków i klasy „0”, wycieczki do biblioteki, wystawki oraz lekcje biblioteczne.

Natomiast w 2019 roku Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna zorganizowała m.in.:

- wystawy okolicznościowe: „150 rocznica urodzin Stanisława Wyspiańskiego”, „Dzień Babci i Dziadka”, „95 rocznica urodzin polskiego poety Zbigniewa Herberta”, „65 rocznica śmierci Zofii Nałkowskiej”, „63 dni wiary w wolność”;
- wystawy promujące: „Książki godne polecenia”, „Święto Wolnych Książek”, „Pasje i hobby na wakacje”, „Bajeczki do poduszeczki”;
- Tydzień Bibliotek, a w jego ramach Klub gier wszelakich, Laurka dla Mamy – zajęcia plastyczne dla dzieci, Głośne czytanie bajek i baśni dla dzieci, „Cuda z bibuły”, lekcje biblioteczne.

Filia w Jędrychowie w 2019 r. zorganizowała 11 wystawek i 7 gazetek; zaś Filia w Goryniu 3 lekcje biblioteczne, 14 wystawek okazjonalnych, 2 gazetki oraz głośne czytanie w SP Goryń dwa razy w tygodniu.

Ważny obszar funkcjonowania samorządu gminnego stanowi współpraca z organizacjami pozarządowymi, czyli stowarzyszeniami i innymi podmiotami społecznymi tworzonymi przez obywateli po to, aby realizować cele ważne dla lokalnej wspólnoty. W analizowanym okresie współpraca ta miała charakter pozafinansowy oraz finansowy.

Współpraca o charakterze pozafinansowym polegała w szczególności na wzajemnym informowaniu o wszelkich planowanych kierunkach działalności i realizowanych zadaniach, pomocy w publikowaniu informacji z działalności stowarzyszeń na stronie internetowej Urzędu i w prasie, bezpłatnym udzieleniu świetlic na spotkania lub organizację wydarzeń przez organizacje pozarządowe, a także udzielaniu wsparcia w sprawach organizacyjnych. Współpraca finansowa polegała zaś na zlecaniu przez Gminę Kisielice zadań własnych organizacjom pozarządowym wraz z udzieleniem dotacji z budżetu samorządu na wsparcie realizacji tych zadań.

W roku 2018 ogłoszone zostały 4 otwarte konkursy ofert na 6 zadań publicznych, na których realizację gmina przekazała 127 620,00 zł, w tym kwotę 2 250,00 zł przekazano w trybie procedury uproszczonej. Dotacje otrzymały następujące organizacje:

- 1) Stowarzyszenie „Przystań” w Iławie na realizację zadania z zakresu wspierania organizacji pozarządowych w realizacji działań o charakterze „Dobra wspólnego”;
- 2) Stowarzyszenie „Pod Tęczą” w Kisielicach, Polski Związek Emerytów Rencistów i Emerytów Oddział Terenowy w Kwidzynie Koło Kisielice oraz Polski Związek Emerytów Rencistów i Inwalidów Zarząd Rejonowy w Iławie Koło w Kisielicach, Stowarzyszenie na rzecz rozwoju wsi Klimy, Stowarzyszenie „Nasza Przyszłość w Butowie”, Stowarzyszenie „Lepsza Przyszłość Łodygowa”, Stowarzyszenie „Sami Swoi Jędrychowo” na realizację zadań z zakresu kultury i ochrony dziedzictwa narodowego;
- 3) Młodzieżowy Klub Sportowy „HURAGAN” w Klimach, Międzyzakładowy Ludowy Klub Sportowy „OLIMPIA” Kisielice na zadania z zakresu kultury fizycznej i sportu;
- 4) Stowarzyszenie „Rozwoju i Przedsiębiorczości Ziemi Suskiej w Suszu” na dwa zadania z zakresu organizowania i prowadzenia transportu dla dorosłych osób niepełnosprawnych do Środowiskowego Domu Samopomocy w Suszu i Warsztatów Terapii Zajęciowej w Suszu, w tym jedno w ramach procedury uproszczonej.

W 2019 roku ogłoszono 5 otwartych konkursów ofert na 5 zadań publicznych, na których realizację gmina przekazała 127 500,00 zł. Dotacje otrzymały następujące organizacje:

- 1) Stowarzyszenie „Przystań” w Iławie na realizację zadania z zakresu „Wspieranie organizacji pozarządowych w realizacji działań o charakterze „Dobra Wspólnego”;
- 2) Stowarzyszenie „Sami Swoi Jędrychowo”, Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów, Stowarzyszenie „Razem”, Stowarzyszenie „Na rzecz rozwoju wsi Klimy”, Stowarzyszenie „Pod Tęczą” otrzymały dotacje na działania z zakresu kultury i ochrony dziedzictwa narodowego;
- 3) Młodzieżowy Klub Sportowy „HURAGAN” w Klimach oraz Międzyzakładowy Ludowy Klub Sportowy „Olimpia” Kisielice na realizację działań w obszarze kultury fizycznej i sportu;
- 4) Stowarzyszenie „Rozwoju i Przedsiębiorczości Ziemi Suskiej w Suszu” otrzymało dotację w ramach obszaru pomocy społecznej na organizowanie i prowadzenie transportu dla dorosłych osób niepełnosprawnych do Środowiskowego Domu Samopomocy w Suszu i Warsztatów Terapii Zajęciowej w Suszu”.

W ramach realizacji zadań publicznych, stowarzyszenia podejmowały różnego rodzaju inicjatywy skupiające mieszkańców gminy i organizacje pozarządowe. Działania obejmowały zarówno organizację konkursów, spotkań, zawodów sportowych, jak i okazjonalne akcje w postaci festynów czy dożynek wiejskich. W latach 2018-2019 były to m.in. Plener Mikołajkowy, konkurs „Masz Talent” i „Konkurs fotograficzny”, konkursy kulinarne, turnieje piłki nożnej, piłki halowej i piłki plażowej, wyjazd dla mieszkańców Łodygowa, wspólne biesiadowanie seniorów oraz jubileusz 35-lecia zespołu Pomerania.

Gmina Kisielice zlecając wykonanie zadań publicznych była przekonana, że stowarzyszenia – znając potrzeby lokalne – mogą realizować je skutecznie i efektywnie. I faktycznie, działania podejmowane przez organizacje pozarządowe były wartościowe dla lokalnych społeczności oraz w wielu przypadkach innowacyjne. W znacznym stopniu przyczyniły się do nawiązania pozytywnej współpracy pomiędzy organizacjami pozarządowymi, sołectwami, jednostkami organizacyjnymi gminy. Wzrosła aktywność oddolna, czego dowodem były liczne inicjatywy integrujące społeczeństwo i prezentacje dorobku organizacji. Podmioty III sektora wniosły niemały wkład w realizację swoich zadań. Z jednej strony było to zaangażowanie i kreatywność, z drugiej zaś wymierne środki finansowe, a także wkład pozafinansowy, czyli aktywność społeczna i wolontariat członków organizacji. Nierzadko organizacje dzięki swoim staraniom pozyskiwały wsparcie finansowe od sponsorów prywatnych. Członkowie Zespołu wskazują jednak na zagrożenie związane z malejącym zaangażowaniem młodzieży w działania na rzecz dobra wspólnego, wynikającym z przyjęcia biernej postawy lub nie dostrzeganiem potrzeby angażowania się w inicjatywy poza szkołą.

Współpraca z organizacjami pozarządowymi stanowi przejaw partycypacji obywatelskiej, czyli aktywnego włączenia się mieszkańców w rozwiązywanie lokalnych problemów i zaspokajanie potrzeb (w myśl zasady subsydiarności). Innym przejawem partycypacji może być dyskusja pomiędzy władzami samorządowymi i urzędnikami wykonującymi zadania gminne a społecznością, mieszkańcami gminy. Może ona odbywać się m.in. w ramach ciał dialogu, spotkań wiejskich oraz konsultacji społecznych.

W latach 2018-2019 w Gminie Kisielice działały 2 zespoły o charakterze inicjatywnym, konsultacyjnym lub opiniodawczym. Jednym z nich jest Zespół zadaniowy ds. wdrażania i monitoringu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Kisielice na lata 2016-2023, powołany Zarządzeniem nr 63/2018 Burmistrza Kisielic z dnia 10 kwietnia 2018 roku. Zespół ten stanowi organ o charakterze inicjatywnym, konsultacyjnym i opiniodawczym dla organu wykonawczego Gminy. W jego skład wchodzi 14 osób reprezentujących podmioty zaangażowane w realizację SRPS, w tym: Rada Miejska, sołectwa, jednostki organizacyjne gminy (urząd gminy, MGOPS, MGOK, placówki oświatowe), GKRPA, Zespół interdyscyplinarny, Powiatowy Urząd Pracy w Iławie, posterunek policji, ośrodek zdrowia, lokalne organizacje pozarządowe. Zespołowi przewodniczy Kierownik Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kisielicach. Spośród członków zespołu, 5 osób (t. 35,7% ogółu) reprezentuje sektor obywatelski, w tym sołectwo i organizacje pozarządowe, natomiast nikt nie reprezentuje przedsiębiorstw.

Drugi zespół to Zespół ds. konsultacji budżetu obywatelskiego Gminy Kisielice powoływany co roku zarządzeniem Burmistrza Kisielic. Do zadań zespołu należy m.in. wdrażanie procesu realizacji budżetu obywatelskiego Gminy Kisielice w danym roku, sprawowanie funkcji nadzorującej przebieg procesu konsultacyjnego, zapoznanie się ze wszystkimi projektami zadań zgłoszonymi przez mieszkańców, dokonanie weryfikacji projektów zadań, wydawanie Obwodowym komisjom ds. konsultacji budżetu obywatelskiego w dniu głosowania mieszkańców materiałów wyborczych, sporządzenie listy rankingowej z wynikami dla poszczególnych zadań zgłoszonych do budżetu obywatelskiego i poddanych pod głosowanie mieszkańców oraz przekazanie dokumentacji z przeprowadzonych konsultacji do Burmistrza Kisielic. W Zespole powołanym w 2018 roku

w związku z realizacją BO na 2019 rok było 9 osób, w tym 3 osoby (33,3%) reprezentujące sektor pozarządowy i 1 osoba (11,1%) reprezentująca przedsiębiorców. Zespół powołany w 2019 roku liczył 5 osób, przy czym wszystkie reprezentowały Urząd Miejski.

Konsultacje społeczne przeprowadzane w gminie dotyczą dwóch kwestii, tj. Budżetu Obywatelskiego oraz Rocznego programu współpracy Gminy Kisielice z organizacjami pozarządowymi na dany rok. Zarówno w 2018, jak i w 2019 roku przeprowadzono konsultacje po 2 razy. W 2018 roku wzięło w nich udział 1570 mieszkańców głosujących w ramach BO i 6 stowarzyszeń konsultujących program współpracy. W 2019 roku natomiast było to 1513 mieszkańców i 4 stowarzyszenia.

Należy jednocześnie zauważyć, że Gmina posiada wewnętrzne regulacje dotyczące konsultacji społecznych, które mogą sprzyjać zaangażowaniu mieszkańców w dialog obywatelski. Uchwała Nr X/61/2015 Rady Miejskiej w Kisielicach w sprawie określenia zasad i trybu przeprowadzania konsultacji społecznych z mieszkańcami Gminy Kisielice, organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami została przyjęta 16 września 2015 roku. Zakłada ona możliwość organizacji konsultacji w sprawach ważnych dla wspólnoty samorządowej na wniosek m.in. grupy 50 mieszkańców albo organizacji pozarządowych. Ponadto trzeba podkreślić, iż konsultacje społeczne to tylko jedno z narzędzi partycypacji obywatelskiej, mogącej odbywać się poprzez informowanie, poznanie opinii zainteresowanych oraz uwzględnianie potrzeb i oczekiwań wspólnoty lokalnej w ramach realizowanych strategii, programów czy inwestycji. Innym przejawem partycypacji mieszkańców są fundusz sołecki oraz budżet obywatelski.

W Gminie Kisielice z powodzeniem funkcjonuje fundusz sołecki, czyli wyodrębnione w budżecie gminy pieniądze zagwarantowane dla sołectw na wykonanie przedsięwzięć służących poprawie warunków życia. Fundusz sołecki można określić również mianem budżetu partycypacyjnego, ponieważ o przeznaczeniu środków przyznanych sołectwu decydują jego mieszkańcy. Sołectwa Gminy Kisielice co roku składają wnioski do funduszu sołeckiego, w ramach które finansowane są przedsięwzięcia takie jak:

- organizacja wydarzeń i obchodów, np. Dni Rodziny, Dnia Kobiet, Dnia Dziecka, Mikołajek, Dożynek, imprez sportowych;
- remonty, modernizacja i zakup wyposażenia świetlic wiejskich oraz placów zabaw, utrzymanie zieleni na terenie sołectwa;
- remonty oraz utwardzenia dróg gminnych;
- doposażenie OSP w węże strażackie, odzież ochronną, hełmy, opony itp.

Na realizację przedsięwzięć zaplanowanych w ramach funduszy sołeckich w 2019 roku wydatkowano 397 605,59 zł, co stanowiło niecały 1,14 % ogółu wydatków gminy. W 2018 roku natomiast było to 296 038,04 zł (niecały 1,0%).

Stosunkowo nowym rozwiązaniem w Gminie Kisielice jest budżet obywatelski, który pojawił się w 2017 roku. Zasady pierwszej edycji BO określiło Zarządzenie Nr 42/2017 Burmistrza Kisielice z dnia 21 czerwca 2017 r. w sprawie przeprowadzenia konsultacji społecznych dotyczących budżetu obywatelskiego Gminy Kisielice na rok 2018. Wysokość środków budżetu gminy określono na poziomie 100 tys. zł. Mieszkańcy zgłosili 9 zadań inwestycyjnych do BO, na które głosowanie odbyło się 17 września 2017 roku. Spośród 5 122 wyborców uprawnionych do głosowania, w konsultacjach wzięło udział 891 osób (frekwencja 17,4%). Najwięcej głosów otrzymało zadanie pt. „Zagospodarowanie terenu wokół świetlicy wiejskiej w Biskupiczkach i wykonanie elewacji na budynku świetlicy” na kwotę 99 769,85 zł. Podstawą dla drugiej edycji BO stało się Zarządzenie Nr 64/2018 Burmistrza Kisielice z dnia 16 kwietnia 2018 r. w sprawie przeprowadzenia konsultacji społecznych dotyczących budżetu obywatelskiego Gminy Kisielice na rok 2019. Podobnie jak w poprzednim roku, na realizację BO zaplanowano kwotę w wysokości 100 tys. zł. Do tej edycji

zgłoszonych zostało 10 projektów. W wyniku głosowania, które odbyło się 24 czerwca 2018 roku mieszkańcy Gminy wybrali tylko jeden, który uzyskał największą liczbę głosów, tj. „Remont świetlicy wiejskiej w Jędrychowie”, złożony przez sołectwo Jędrychowo. Również w 2019 roku odbyło się głosowanie w ramach trzeciej edycji BO, do której mieszkańcy zgłosili 7 zadań, z których 6 zostało rekomendowanych do głosowania. W wyniku głosowania, które odbyło się 8 grudnia 2019 roku mieszkańcy gminy wybrali tylko jeden projekt, który uzyskał największą liczbę głosów, tj. „Wymiana podłogi w hali sportowej w Zespole Szkół w Kisielicach”, złożony przez mieszkańców Kisielic.

Priorytet 3. Osoby starsze, niepełnosprawne i przewlekle chore aktywnymi uczestnikami życia społecznego

Cel strategiczny 3: Zwiększenie uczestnictwa osób starszych, niepełnosprawnych i przewlekle chorych w życiu społecznym.	
Cele operacyjne:	
3.1.	Wzmocnienie integracji osób starszych, niepełnosprawnych i chorych z lokalnym środowiskiem.
3.2.	Zwiększenie aktywności osób starszych, niepełnosprawnych i przewlekle chorych w różnych sferach życia.
3.3.	Zwiększenie dostępności różnych form opieki i wsparcia dla osób o ograniczonej samodzielności.

Nazwa wskaźnika:		Wartość osiągnięta w roku:			
		2016	2017	2018	2019
1)	Liczba akcji i imprez lokalnych służących integracji osób starszych, niepełnosprawnych i chorych ze środowiskiem	1	1	1	1
2)	Liczba ośrodków wsparcia dziennego w tym liczba miejsc/liczba osób korzystających w ciągu roku	0	0	0	0
3)	Liczba wolontariuszy działających na rzecz osób starszych, niepełnosprawnych i chorych	62	105	bd	bd
4)	Liczba osób niepełnosprawnych, które otrzymały dofinansowanie do likwidacji barier w miejscu zamieszkania.	25	17	2	0
5)	Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania - w tym korzystających ze specjalistycznych usług opiekuńczych	20 0	24 0	24 0	32 0

Opis realizowanych działań:

Jednym z podstawowych zadań gminy w zakresie wsparcia osób i rodzin, które doświadczają problemu niepełnosprawności oraz ciężkiej i/lub przewlekłej choroby, są usługi opiekuńcze oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze. Mogą one zostać przyznane osobie samotnej, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona. Usługi przyznawane są także osobom pozostającym w rodzinach, gdy rodzina nie jest sama w stanie zaspokoić potrzeb w zakresie opieki. W latach 2018-2019 pomoc w tej formie otrzymywało odpowiednio 24 i 32 mieszkańców Gminy Kisielice. Usługi opiekuńcze świadczyli opiekunowie zatrudnieni przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kisielicach (w 2018 roku – 11 osób w wymiarze 10,13 etatu, w 2019 roku – 10 osób w wymiarze 9,25 etatu). Świadczone wsparcie polegało m.in. na obsłudze higieny osobistej i mieszkania, przynoszeniu opału i rozpalamiu w piecu, załatwianiu wizyt lekarskich i realizowaniu recept oraz podawaniu leków, a także przygotowywaniu posiłków i dokonywaniu zakupów artykułów spożywczych.

W latach 2018-2019 Gmina Kisielice realizowała program „Opieka 75+”, którego cel stanowi po-
prawa dostępności do usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych, dla osób

od 75 roku życia wzwyż. Gmina, przystępując do realizacji programu, uzyskała finansowe wsparcie w realizacji usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych w wysokości do 50% przewidywanych kosztów realizacji zadania. W 2018 roku w ramach programu wsparto usługami opiekuńczymi 5 osób (1638 godzin), natomiast w 2019 roku – 10 osób (4 073,5 godziny). W 2019 roku program był realizowany w rozszerzonej formie, ponieważ wsparciem obejmowano nie tylko osoby samotne, ale także pozostające w rodzinach.

Ponadto w 2019 roku Gmina realizowała program „Usługi opiekuńcze dla osób niepełnosprawnych” w ramach Solidarnościowego Funduszu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych. Jego strategicznym celem jest wsparcie społeczne w formie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych osób niepełnosprawnych w wieku do 75 roku życia z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności, jak również z orzeczeniem lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o całkowitej niezdolności do pracy i niezdolności do samodzielnej egzystencji lub orzeczeniem o niezdolności do samodzielnej egzystencji wydane na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz dla dzieci do 16 roku życia z orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji (z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi). W ramach programu zrealizowano 1177,5 godzin usług, a wsparcie uzyskało 6 osób.

W 2019 roku MGOPS w Kisielicach rozpoczął również realizację projektu „Wsparcie osób niesamodzielnych w Gminie Kielce”, współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach RPO Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 oraz projektu na utworzenie i/lub wyposażenie placówki „Senior+” - edycja 2019. Celem przedsięwzięcia jest wzrost liczby osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym korzystających z usług opiekuńczych na terenie Gminy Kielce, poprzez utworzenie 30 miejsc świadczenia dziennych usług opiekuńczych w Klubie Seniora, utworzenie wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego, poradnictwa specjalistycznego oraz teleopieki (opaski życia dla każdego uczestnika). Uczestnicy, w ramach pobytu w Klubie Seniora, będą mogli uczestniczyć również w zajęciach tańca, kulinarnych, nordic walking, muzycznych, komputerowych, a także korzystają z poradnictwa prawnego i psychologicznego.

Należy nadmienić, iż osobie wymagającej całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności oraz niemogącej samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, której nie da się zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych, przysługuje prawo do umieszczenia w domu pomocy społecznej. W 2018 roku do DPS-u zostało skierowanych 6 osób, przy czym umieszczonych zostało 5 osób, natomiast w kolejnym roku skierowano i umieszczono w DPS 3 osoby. Według stanu na dzień 31.12.2019 r. w domach pomocy społecznej poza terenem gminy, ze względu na brak tego typu placówek na jej terenie, przebywało 16 mieszkańców. Odpłatność gminy za osoby umieszczone w DPS-ach wyniosła w 2019 roku 482 522,41 zł, czyli o 74 807,31 zł tj. o 18,3% więcej niż w 2018 roku.

Rodziny oraz osoby samotne doświadczające niepełnosprawności lub przewlekłej choroby otrzymywały ponadto wsparcie ze strony MGOPS m.in. w postaci poradnictwa socjalnego, pomocy w załatwianiu spraw urzędowych, występowaniu o świadczenia rentowe i emerytalne, a także zasiłki stałe, okresowe i/lub celowe, a także inne formy pomocy materialnej.

Uzupełniając ofertę wobec działań lokalnych w zakresie wsparcia i aktywizacji osób niepełnosprawnych zamieszkujących Gminę Kielce zapewniało Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Ławie. W latach 2018 roku z dofinansowania ze środków PFRON do likwidacji barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się skorzystało 2 mieszkańców gminy, natomiast

w 2019 roku nie złożono żadnego wniosku w tym zakresie. Natomiast dofinansowanie do zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze i sprzęt rehabilitacyjny otrzymało 20 osób w 2018 roku oraz 11 osób w 2019 roku. Ponadto osoby z niepełnosprawnościami z terenu Gminy Kisielice mogły uczęszczać do Warsztatów Terapii Zajęciowej. W 2018 roku było to 10 osób, a w 2019 roku – 11. Z poradnictwa psychologicznego w ramach PCPR skorzystały w latach 2018-2019 odpowiednio 31 i 43 osoby.

Działania na rzecz osób borykających się z problemami zdrowotnymi, chorobami czy niepełnosprawnością to jednak nie tylko wsparcie socjalne, opiekuńcze czy związane z rehabilitacją. To również szeroki wachlarz inicjatyw mających na celu aktywizację, w szczególności osób starszych. Oczywistym jest, że wraz z wiekiem spada sprawność organizmu oraz rośnie podatność na różne choroby. Jednakże ten okres życia dla wielu osób może być czasem rozwoju osobistego, zdobywania wiedzy i nowych doświadczeń, a przede wszystkim aktywności w gronie przyjaciół i znajomych. Udowadniają to osoby starsze skupione wokół dwóch kisielickich kół Polskiego Związku Emerytów Rencistów i Emerytów - Oddziału Miejskiego w Kwidzynie oraz Zarządu Rejonowego w Łławie, które aktywnie uczestniczą w organizowanych wydarzeniach. Seniorzy brali m.in. udział w programie „E-kompetencje bez barier 2017-2019”, w ramach którego MGBP w Kisielicach i Fila w Jędrychowie organizowały zajęcia komputerowe.

Działania na rzecz integracji osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin ze środowiskiem lokalnym realizuje Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Kisielicach (przy Zespole Szkół Rolniczych). Można tu wskazać m.in. zaangażowanie w akcję wsparcia schroniska dla zwierząt w Łławie, aktywny udział w zbiórce Fundacji Mam Marzenie na rzecz małych pacjentów oddziałów onkologicznych, udział w akcji sprzątania świata, piknik w Suszu z uczestnikami WTZ czy msze święte dla całych rodzin. W maju 2019 roku, na terenie Specjalnego Ośrodka odbył się Piknik Integracyjny, zorganizowany przez Stowarzyszenie na Rzecz Pomocy Dzieciom i Młodzieży Niepełnosprawnym „Rozwiń Skrzydła” w Kisielicach. W czerwcu 2018 roku natomiast po raz kolejny odbył się Piknik Rodzinny, który jest już tradycją tej placówki. Uroczystość odbyła się pod hasłem „Piknik Rodzinny Pełen Pasji”, a w jej programie były m.in. występy artystyczne uczniów Ośrodka, m.in. przedstawienie teatru cieni „Pinokio”, pokaz taneczny przedszkolaków, a także stoiska i atrakcje: swojska chata, malowanie twarzy, przejażdżki konne, balonowe zabawy, wóz strażacki, pokazy pierwszej pomocy oraz „Kącik leśnika”. Piknik był okazją do zwiedzenia Ośrodka i spotkania przyszłych wychowanków z ich nauczycielami i terapeutami. Odwiedziny stały się pretekstem do pokazania możliwości, jakie niesie ze sobą nauka i terapia w tym miejscu oraz z jakich form wsparcia mogą korzystać niepełnosprawne dzieci.

Integracyjny charakter mają także jasełka organizowane przez uczniów Zespołu Szkół w Kisielicach. Od 2016 roku tradycją jest, że uczniowie klas 1-3 przygotowują przedstawienia i zabawy, na które zapraszają dzieci ze Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Kisielicach.

Priorytet 4. Przedsiębiorczy i aktywni zawodowo mieszkańcy

Cel strategiczny 4: Wzrost aktywności zawodowej mieszkańców poprzez poprawę ich zdolności do zatrudnienia lub prowadzenia działalności gospodarczej.	
Cele operacyjne:	
4.1.	Wzmacnianie motywacji, kwalifikacji oraz doświadczenia zawodowego potrzebnego na rynku pracy.
4.2.	Kreowanie warunków sprzyjających aktywizacji osób w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy.
4.3.	Zwiększanie potencjału lokalnej gospodarki do tworzenia nowych, wysokiej jakości miejsc pracy, w tym w sektorze ekonomii społecznej.

Nazwa wskaźnika:		Wartość osiągnięta w roku:			
		2016	2017	2018	2019
1)	Liczba podmiotów gospodarki narodowej na terenie Gminy Kisielice ogółem, w tym:	359	367	373	382
	- zatrudniające 0-9 pracowników	344	352	359	368
	- zatrudniające 10-49 pracowników	13	13	11	11
	- zatrudniające 50-249 pracowników	2	2	3	3
	- zatrudniające 250 i więcej pracowników	0	0	0	0
2)	Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na terenie Gminy	268	273	281	289
3)	Liczba pracujących z terenu gminy	495	504	540	Bd.
4)	Liczba bezrobotnych z terenu gminy ogółem	153	108	127	118
	w tym: - kobiety	106	70	91	76
	- mężczyźni	47	38	36	42
5)	Odsetek bezrobotnych w liczbie ludności gminy w wieku produkcyjnym	3,96%	2,82%	3,4%	3,1%
	W tym: - odsetek bezrobotnych w grupie kobiet	6,22%	4,15%	5,4%	4,5%
	- odsetek bezrobotnych w grupie mężczyzn	2,18%	1,77%	1,7%	2,0%
6)	Liczba bezrobotnych, którzy skorzystali z poradnictwa zawodowego*	144	102	80	97
	W tym liczba kobiet	100	63	50	58
7)	Liczba bezrobotnych, którzy skorzystali z pośrednictwa pracy*	244	235	280	288
	W tym liczba kobiet	107	113	147	161
8)	Liczba bezrobotnych, którzy skorzystali z form aktywizacji zawodowej	61	71	57	51
	W tym liczba kobiet	30	32	22	21
9)	Liczba bezrobotnych, którzy podjęli zatrudnienie ¹²	244	235	159	146
10)	Liczba osób, które podjęły samozatrudnienie dzięki wsparciu finansowemu ze środków publicznych	9	9	11	8

* Wskaźniki fakultatywne (dodatkowe), nie ujęte w SRPS.

¹² Wskaźnik obejmuje osoby bezrobotne, które zostały wyłączone z rejestru PUP z powodu podjęcia różnych form zatrudnienia, w tym prac subsydiowanych.

Opis realizowanych działań:

Na wstępie należy wyjaśnić, iż zadania z zakresu promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia oraz aktywizacji zawodowej są domeną instytucji rynku pracy, w tym państwowych służb zatrudnienia, instytucji szkoleniowych i agencji zatrudnienia. Na poziomie powiatu kluczowym organem jest starosta, który sprawuje zwierzchnictwo na powiatowym urzędzie pracy jako podmiotem wyspecjalizowanym w kwestii wspierania pełnego zatrudnienia oraz zwiększania mobilności na rynku pracy.

Powiatowy Urząd Pracy ma swoją siedzibę w Iławie, natomiast w Kisielicach znajduje się jedna z czterech jego filii. Oprócz zadań o charakterze administracyjnym, związanych m.in. z rejestracją osób bezrobotnych i poszukujących pracy, prowadzeniem statystyk rynku pracy czy wydawaniem decyzji administracyjnych, PUP inicjuje, organizuje i finansuje usługi i instrumenty rynku pracy, udziela pomocy bezrobotnym i poszukującym pracy w znalezieniu pracy, a także pracodawcom w pozyskaniu pracowników przez pośrednictwo pracy i poradnictwo zawodowe. Jednocześnie PUP Iława współpracuje z gminami w zakresie upowszechniania ofert pracy, upowszechniania informacji o usługach poradnictwa zawodowego i szkoleniach, organizacji robót publicznych oraz zatrudnienia socjalnego na podstawie odrębnych przepisów.

Do aktywnych form wsparcia osób bezrobotnych przez PUP należą m.in. szkolenia i bony szkoleniowe, staże i bony stażowe, prace interwencyjne i roboty publiczne, prace społecznie użyteczne, bon zatrudnieniowy i bon na zasiedlenie, zwrot kosztów dojazdu i zakwaterowania. Z tego typu instrumentów w 2018 roku skorzystało 57 klientów urzędu z terenu gminy, natomiast w 2019 roku – 51 osób. Ponadto w PUP bezrobotny może ubiegać się o jednorazowe środki na podjęcie własnej działalności gospodarczej, w tym pokrycie kosztów pomocy prawnej, konsultacji i doradztwa dotyczącego podjęcia działalności. W ten sposób bezrobotny może pozyskać środki na założenie własnej firmy i stworzyć sobie miejsce pracy. W latach 2018-2019 dotacje na samozatrudnienie w formie jednoosobowej działalności gospodarczej pozyskało 19 osób bezrobotnych zamieszkujących gminę.

Zadania samorządu gminnego w zakresie walki z bezrobociem są dość ograniczone, niemniej gmina ma pewien wachlarz dostępnych działań, które może wykonywać samodzielnie albo we współpracy z PUP i innymi instytucjami rynku pracy. W latach 2018-2019 gmina przystąpiła jako partner wraz z Instytutem Badawczo-Szkoleniowym Sp. z o. o. z Olsztyna do projektu pn.: „Włącz swoją aktywność!”, realizowanego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Celem projektu było zwiększenie szans na zatrudnienie osób zagrożonych ryzykiem ubóstwa i/lub wykluczenia społecznego w wieku 18-64 lat, poprzez zastosowanie innowacyjnych i kompleksowych form wsparcia, nastawionych na budowanie kapitału społecznego. Każdemu uczestnikowi projektu stworzono indywidualną ścieżkę reintegracji, uwzględniającą indywidualną diagnozę sytuacji problemowej, zasobów, potencjału, predyspozycji oraz potrzeb. Zastosowane formy wsparcia to m.in. trening kompetencji i umiejętności społecznych, warsztaty radzenia sobie ze stresem, trening asertywności, coaching w zakresie budowania kapitału społecznego, wyjazdy aktywizacyjnej oraz warsztaty pracy zespołowej. Z terenu Gminy Kisielice udział w projekcie wzięło udział 10 osób.

Na aktywizację społeczną i zawodową, w tym przypadku mieszkanek gminy, nastawiony jest projekt „Krok w przyszłość”, realizowany od sierpnia 2019 r. przez IBS Sp. z o.o. w Olsztynie w partnerstwie z Gminą Kisielice. Jego głównym celem jest promowanie kultywowania tradycji Bożonarodzeniowej poprzez zorganizowanie Spotkania Mikołajkowego dla dzieci ze Specjalnej Placówki Szkolno-Wychowawczej w Kisielicach, natomiast cele szczegółowe odnoszą się do możliwości poznania własnych atutów i kompetencji, zawiązania i zacieśnienia współpracy z przedstawicielami

lokalnych grup formalnych i nieformalnych, nabycie umiejętności planowania i organizacji spotkania integrującego lokalną społeczność oraz tworzenie sieci wsparcia. W projekcie wzięło udział 12 kobiet mieszkających w gminie, które mogły skorzystać m.in. z indywidualnych spotkań z doradcą zawodowym i psychologiem, a także warsztatów radzenia sobie ze stresem, treningu kompetencji społecznych, warsztatów zarządzania czasem, treningu asertywności.

Kooperacja obejmuje także wyspecjalizowane podmioty zajmujące się rozwojem ekonomii społecznej. W powiecie iławskim takimi jednostkami w latach 2018-2019 były: Inkubator Przedsiębiorczości Społecznej w Iławie, w ramach Ośrodka Wspierania Inicjatyw Ekonomii Społecznej w Elblągu (OWIES) oraz Centrum Organizacji Pozarządowych w Iławie, prowadzone przez Stowarzyszenie ESWIP.

W kontekście aktywizacji osób bezrobotnych szczególnego znaczenia nabiera współpraca z gminy z pierwszą z wymienionych instytucji, albowiem celem OWIES jest „wspieranie, tworzenie i wzmacnianie potencjału podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych oraz tworzenie przyjaznego otoczenia prawnego i inicjatyw partnerskich ukierunkowanych na realizację działań i projektów z zakresu ekonomii społecznej. Cel ten możliwy jest do zrealizowania za pomocą trzech zasadniczych elementów – wiedzy, umiejętności i kompetencji niezbędnych do prowadzenia działalności gospodarczej i tworzenia miejsc pracy dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, a te właśnie oferuje projekt OWIES”¹³. W analizowanym okresie w ramach OWIES na terenie Gminy Kisielice odbyło się 6 spotkań informacyjno-doradczych, w których wzięło udział 45 przedstawicieli lokalnych organizacji oraz samorządu. W ramach COP natomiast odbyły się 4 spotkania z udziałem 37 osób.

¹³ <http://owies.org.pl/s/4/o-projekcie>

4. Podsumowanie raportu: wnioski i zalecenia

Strategia rozwiązywania problemów społecznych w Gminie Kisielice na lata 2016-2023 stanowi narzędzie długoterminowego programowania i wdrażania gminnej polityki społecznej. Jej zakres zdecydowanie wykracza poza zadania pomocy społecznej. Dokument ten podchodzi do problemów społecznych bardzo szeroko, integrując zasoby i kompetencje samorządu gminy oraz lokalnych partnerów obejmujące nie tylko sferę pomocy społecznej, ale również rynku pracy, oświaty, kultury i sportu, profilaktyki zdrowotnej oraz bezpieczeństwa publicznego.

Analizę stanu realizacji SRPS dokonano na podstawie przeprowadzonego monitoringu na koniec 2018 i 2019 roku, którego wyniki zaprezentowano w formie tabelarycznej (wskaźniki realizacji Strategii) oraz opisowej. Monitoring uwzględnia zatem zarówno dane ilościowe jak i jakościowe obrazujące poziom wskaźników/mierników poszczególnych działań oraz opis sposobu ich realizacji. Podkreślić należy, iż Strategia nie zawiera precyzyjnego określenia oczekiwanych rezultatów oraz docelowych wartości wskaźników. Jednakże całościowe spojrzenie na ten dokument oraz dotychczas wdrożone działania pozwala na sformułowanie wniosku, iż plan strategiczny jest skutecznie realizowany.

W latach 2018-2019 bez większych przeszkód przebiegało w Gminie Kisielice wypłacanie świadczeń pieniężnych oraz pomocy rzeczowej, w szczególności w formie posiłku dla dzieci i młodzieży (w ramach Programów „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” oraz „Posiłek w szkole i w domu”), a także Programu Pomoc Żywnościowa. W sposób ciągły organizowano i dostarczano niektóre usługi z zakresu pomocy i wsparcia, z których mogły korzystać osoby i rodziny zamieszkujące gminę. Były to przede wszystkim: praca socjalna, asystentura rodzinna, poradnictwo specjalistyczne w Punkcie Konsultacyjno-Terapeutycznym, a także usługi opiekuńcze świadczone w miejscu zamieszkania. Natomiast osoby wymagające całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, nie mogące samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, którym nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych, były kierowane do domów pomocy społecznej.

Na uwagę zasługuje aktywność gminy – i MGOPS w Kisielicach – w realizacji projektów ukierunkowanych na aktywność społeczną i zawodową mieszkańców, a także wsparcie rodzin i osób starszych. Przedsięwzięcia te, podejmowane przez gminę samodzielnie lub jako partner, przyczyniają się do zwiększenia dostępności usług społecznych w gminie oraz poprawy sytuacji społeczno-zawodowej mieszkańców. Ponadto stale podejmowane są działania o charakterze informacyjnym i profilaktycznym, związane m.in. z przeciwdziałaniem problemowi uzależnień oraz przemocy w rodzinie. W tym zakresie nieodzowna okazała się współpraca MGOPS w Kisielicach, jako koordynatora i głównego realizatora strategii, z podmiotami takimi jak Posterunek Policji w Kisielicach, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, szkoły, Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury oraz Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna. Duże znaczenie miały tu również inicjatywy podejmowane przez lokalne organizacje pozarządowe, dofinansowane z budżetu gminy w ramach rocznych programów współpracy.

Rekomendacje:

W kolejnych latach realizacji strategii należy kontynuować oraz rozwijać skuteczne metody pracy z rodzinami. Zaleca się intensyfikację działań profilaktycznych, interwencyjnych oraz wspierających rodziny, zwłaszcza doświadczające lub zagrożone dysfunkcjami – poprzez działania mające na celu utrzymanie dzieci w ich naturalnym środowisku (rodzinie dziecka) lub powrotu do niego dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej. Z tego względu w kolejnych latach wdrażania SRPS niezbędna będzie kontynuacja zatrudnienia asystenta rodziny oraz specjalistów w Punkcie Kon-

sultacyjno-Terapeutycznym, jak również zwiększenie dostępności pomocy psychologicznej i logopedycznej w szkołach. Ważne będzie również doskonalenie i poszerzenie współpracy pomiędzy przedstawicielami instytucji publicznych oraz organizacji społecznych mających kontakt z dzieckiem i jego rodziną. Jednocześnie, w zależności od możliwości pozyskania środków pomocowych, powinny być uruchamiane projekty społeczne uwzględniające szeroko rozumianą edukację rodzicielską (np. „Szkoła dla rodziców”, spotkania i warsztaty z udziałem specjalistów), profilaktykę środowiskową (m.in. w zakresie uzależnień, przemocy w rodzinie, zachowań ryzykownych młodzieży) oraz dostęp do zindywidualizowanych usług wsparcia.

W związku z postępującym procesem *starzenia się społeczeństwa* w kolejnych latach realizacji strategii należy kłaść większy nacisk na rozwój różnorodnych form aktywności osób starszych (w szczególności poprzez aktywizację edukacyjną, zdrowotną, kulturalną, sportowo-rekreacyjną oraz społeczną). Istotne będzie wspieranie inicjatyw senioralnych oraz międzypokoleniowych, nastawionych nie tylko na odbiór przez osoby starsze, ale aktywnie ich włączających w proces planowania i realizacji. Zgodnie z rekomendacjami zawartymi w raporcie z monitoringu za okres 2016-2017, w gminie został utworzony klub seniora, wspierający osoby starsze w najtrudniejszej sytuacji. Jest to odpowiedź na współczesne wyzwania związane ze starzeniem się społeczeństwa i wzrostem zapotrzebowania na usługi opiekuńcze i wspierające osoby starsze. Ważne będzie rozwijanie działalności klubu i monitorowania zapotrzebowania na oferowane usługi na rzecz osób starszych. Warto również promować wolontariat wewnątrz- i międzypokoleniowy oraz inicjatywy upowszechniające integrację międzypokoleniową, a także zachęcać seniorów do aktywności od możliwie najwcześniejszego momentu przejścia na emeryturę. Istotne przy tym są jednocześnie działania służące likwidacji barier komunikacyjnych, przestrzennych i architektonicznych, w celu zapewnienia dostępu do przestrzeni publicznej osobom o ograniczonej sprawności.

Dobłą alternatywą dla konieczności umieszczenia osób potrzebujących wsparcia w domach pomocy społecznej mogą stanowić usługi środowiskowe w miejscu zamieszkania takie jak usługi opiekuńcze, dzienny dom pobytu czy mieszkania chronione (nie tylko dla osób starszych, ale również niepełnosprawnych i chorujących). W tym kontekście ważny jest fakt utworzenia pierwszego w gminie mieszkania chronionego. Nadal brakuje tu placówki dla osób bezdomnych, dlatego też w kolejnych latach wdrażania SRPS niezbędne będzie podjęcie współpracy z innymi gminami oraz organizacjami społecznymi w powiecie iławskim, w celu utworzenia noclegowni, ogrzewalni lub schroniska.

Ważnym kierunkiem działań podejmowanych w ramach lokalnej polityki społecznej powinna być edukacja społeczna, obejmująca w szczególności:

- edukację prozdrowotną w obszarach takich jak zdrowe starzenie się, przeciwdziałanie występowaniu chorób cywilizacyjnych, aktywny tryb życia bez nałogów;
- edukację ekonomiczną i prawną w zakresie m.in. gospodarowania budżetem domowym, zawierania umów kupna-sprzedaży, praw konsumenckich, zakładania lokat oszczędnościowych, zaciągania pożyczek i kredytów;
- edukację ekologiczną, służącą kształtowaniu postaw dbania o środowisko naturalne, podniesienie poziomu świadomości ekologicznej, promocję odnawialnych źródeł energii oraz gospodarki obiegu zamkniętego.

Należy podkreślić, iż elementy edukacyjne przejawiają się w różnych działaniach podejmowanych przez instytucje publiczne i organizacje społeczne na terenie Gminy Kisielice. Należałoby jednak położyć większy nacisk na tzw. kształcenie ustawiczne osób dorosłych i seniorów, realizowane w formach aktywizujących odbiorców, poprzez m.in. projekty tematyczne, włączanie się w kampanie ogólnopolskie czy regionalne, przygotowywanie własnych inicjatyw. Przestrzemię dla takich

działań, w szczególności w obszarze profilaktyki zdrowotnej, może być utworzony klub seniora ale także działania organizowane w świetlicach wiejskich.

Ze względu na dynamikę sytuacji społecznej oraz rosnące oczekiwania rodzin i całych społeczności w zakresie zaspokojenia podstawowych potrzeb, ciągłego rozwoju wymaga infrastruktura społeczna oraz dostępność różnorodnych form usług i aktywności na terenie Gminy Kisielice (w sferze pomocy i wsparcia, edukacji, kultury, sportu i rekreacji). A zatem infrastruktura lokalna powinna być stale modernizowana i dostosowywana do potrzeb mieszkańców, z wykorzystaniem narzędzi partycypacyjnych na etapie planowania i realizacji inwestycji.

Gmina Kisielice dysponuje potencjałem społecznym, który może być wykorzystany na rzecz rozwoju środowiska lokalnego. Potencjał ten nie jest jednak w dostatecznym stopniu uruchomiony. Dlatego też istotne znaczenie będzie miało aktywizowanie i włączanie mieszkańców w inicjatywy służące poczuciu współodpowiedzialności za najbliższe otoczenie oraz całą wspólnotę samorządową. Dotychczasowymi pozytywnymi tego przykładami są m.in. wdrażanie funduszu sołeckiego, budżet obywatelski, a także współpraca Gminy z organizacjami pozarządowymi oraz grupami nieformalnymi.

Możliwości wdrażania, różnorodność oraz skuteczność inicjatyw oddolnych można zwiększyć dzięki wykorzystaniu lokalnych zasobów oraz ich pomnażaniu, a także animując dialog i współpracę pomiędzy mieszkańcami, ich organizacjami i samorządem. W tym celu wskazane jest wzmacnianie roli lokalnych liderów, w tym radnych, sołtysów, członków rad sołeckich, przedstawicieli organizacji pozarządowych oraz mieszkańców angażujących się lub chcących się zaangażować w życie lokalnej społeczności. Może to polegać na realizacji szkoleń, włączaniu ich w gremia zespołów zadaniowych i opiniotwórczych, a także zabezpieczenie w budżecie gminy środków finansowych na wsparcie realizacji zadań publicznych przez organizacje pozarządowe. Warto również zainicjować oraz przetestować nowe, nie stosowane dotąd w Gminie rozwiązania służące animacji społeczności takie jak pedagog ulicy czy animator młodzieżowy, a także wzmacniające partycypację obywatelską poprzez powołanie gminnej rady seniorów i młodzieżowej rady gminy.

Większy nacisk należałoby położyć na aktywizację społeczno-zawodową osób doświadczających największych trudności w codziennym funkcjonowaniu oraz w świadczeniu pracy zarobkowej, przede wszystkim z wykorzystaniem instrumentów ekonomii społecznej. Bezrobocie wśród mieszkańców Gminy Kisielice wykazuje tendencję spadkową, co stanowi odzwierciedlenie sytuacji na krajowym i regionalnym rynku pracy. Warto jednak wskazać, że zasadniczo nie zmienia się sytuacja osób, które ze względu na różnorodne bariery, takie jak np. niepełnosprawność, wiek, brak wykształcenia i doświadczenia zawodowego, niższy potencjał intelektualny, samotne macierzyństwo, a także prezentowane postawy i wykształcone nawyki (np. roszczeniowość, wyuczona bezradność), są najbardziej zagrożone długotrwałym bezrobociem i biernością społeczną. Odpowiedzią na te wyzwania może być ekonomia społeczna, w tym ekonomizacja działalności organizacji pozarządowych.

Podejmując dalsze działania w ramach realizacji strategii trzeba mieć na uwadze dynamikę i nieprzewidywalność sytuacji społeczno-gospodarczej. Okres przygotowywania niniejszego raportu to czas pandemii koronawirusa w Polsce, Europie i na świecie, która spowodowała zagrożenie zdrowia i utratę życia wielu ludzi, wykazała niewydolność służby zdrowia w okresie dużego natężenia zachorowań, a także przyczyniła się do kryzysu gospodarczego. W skali gminy skutki pandemii mogą być widoczne w utracie płynności finansowej i upadku przedsiębiorstw, zwiększeniu bezrobocia, a co za tym idzie także ubóstwa i innych problemów osób i rodzin. Sytuacja powinna być na bieżąco monitorowana, ponieważ może zająć konieczność aktualizacji Strategii z uwzględnieniem nowych uwarunkowań.